

גליון קנין תורה

יו"ל ע"י חבורת קנין תורה בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

נציב חודש סיון

הנגיד הנכבד והמפואר

מו"ה חיים זיגער הי"ו

לעילוי נשמת אביו מו"ה **יעקב צבי ב"ר חיים ע"ה**

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
אין התורה נקנית אלא בחבורה (פסוק טו)

שינון לחזרה

חולין גליון י"ב

פ' קרח - חוקת
תשפ"ד

שינון לחזרה

עמוד א'
שאלות ותשובות
עמוד טו

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות

מס' חולין דף נח: עד דף סג:

חלתית נעשית טריפה. ויש לתרץ דהברייתא איירי כשאכלה עילין של חלתית שאינם חריפים כל כך, ואילו שמואל איירי כשאכלה קרטיין של חלתית שהם חריפים יותר.

(ב) בברייתא מבואר דכאשר אכלה סם המות הבהמה כשרה ומותר לאכלה, ואילו במשנתנו אמרינן דכשאכלה סם המות, אף דלא נעשית הבהמה טריפה בכך, אסור לאכלה משום סכנת נפשות. תירצו, דהברייתא איירי בסם המות לבהמה שאינו סם המות לאדם ולכן ליכא סכנה לאכלה. ואילו המשנה איירי בסם המות לאדם ולכן אסור לאכלה משום סכנת נפשות. ואף דהברייתא כבר נקט 'הרדופני' שהוא סם המות לבהמה ולא לאדם, צריך לומר דהברייתא נקט תרי גוונני סם המות דבהמה.

דף נ"ט ע"א

• מה שנקט הברייתא בהמה שאכלה 'תיעה', אמר רב יהודה שהוא השורש של העשב מרירתא.

אמר רב יהודה, מי שאוכל משקל שלשה שקלים של חלתית על בטן ריקנה, נפשט עורו, משום שהחלתית מהממתו מאוד ואוחזתו קדחת. **רבי אבהו** אמר, בדידי הוה עובדא שאכלתי משקל שקל אחד של חלתית, ואם לא ישבתי במים כדי לקרר עצמי, היה עורי נפשט. וקיימתי בעצמי הפסוק **החכמה תחיה בעליה**.

אמר רב יוסף, מי שאוכל שיש עשרה ביצים, וארבעה אגוזים, ושבעה גרעינים של צלף, ושורה רביעית של דבש בתקופת תמוז על בטן ריקנה, כל עיקר חיבור לבו נעקר.

דף נ"ח ע"ב

בהמות שאינן טריפה המותרים ואסורים באכילה

בהמות אלו אינן טריפה ומותר לאכלם: (א) אחזה דם וחלתה, (ב) נכנס עישן בגופה, (ג) נעשה חולה מחמת צינה, (ד) אכלה 'הרדופני' שהיא סם המות לבהמה, (ה) אכלה צואת תרנגולים, (ו) שנתה מים הרעים - מים מגולים.

בהמות אלו אינן טריפה, אולם אסור לאכלם משום סכנת נפשות: (א) אכלה סם המות לאדם, (ב) הכישה נחש.

אמר שמואל, אם האכיל לבהמה עשב 'חלתית' דהוה, נעשה הבהמה טריפה משום שנוקב בני מעיה של הבהמה.

• שנינו בברייתא, בהמה שאחזתה דם, או שנכנס עישן בגופה, או שאכלה 'הרדופני', או שאכלה צואת תרנגולים, או ששתתה מים הרעים, או שהאכילה העשב 'תיעה' שהוא מר מאוד, חלתית, פלפלין, או שאכלה סם המות, אינה נעשית טריפה בכך, ומותרת באכילה. אבל אם הכישה נחש או שנשכה כלב שומה⁶, אף שהבהמה לא נעשית טריפה, מכל מקום אסורה באכילה משום סכנת נפשות.

הרי יש שני קושיות מן הברייתא: (א) בברייתא מבואר דאכלה חלתית לא נעשית טריפה, ואילו שמואל אמר דאכלה

⁶ אמרינן במס' יומא (דף פ"ג:) דרוח רעה שורה על כלב שומה, וכשנושך אדם שורה עליו הרוח רעה והוכגמו.

קנין תורה גליון

סמוך לצוארו ממעל לרגליו לנתר בהם כשהוא רוצה לקפיון, (ד) כנפיו הופין את רובו. ורבי יוסי הוסיף עוד תנאי שיהא שמו 'חגבי'.

סימני דגים: לתנא קמא, כל שיש לו סנפיר – אלו שהדג פורח בהן ושט בהן על פני המים, וקשקשת – הקבועין בדגו. לרבי יהודה, צריך להיות לה שני קשקשין וסנפיר אחד.

סימני טהרה בבהמה

שנינו בברייתא דכל בהמה שמעלת גרה, בידוע שאין לה שינים למעלה, וטהורה היא. הקשו על זה בגמ', דהא גמל מעלה גרה הוא, ואין לו שינים למעלה וטמא הוא – משום דאינו מפרים פרסה. תירצו, דגמל יש לו שתי שינים למעלה אחת מכאן ואחת מכאן.¹

אבל הקשו עוד בגמ'; (א) הרי בן גמל בעודו קמין שאין לו שינים עד שיגדל, ומכל מקום טמא הוא. (ב) שפן וארנבת דמעלות גרה הן ויש להן שינים למעלה, והם טמאין משום דאינן מפריות פרסה. (ג) הרי שינים לא כתיבי בתורה, ואם כן למה אמר דבידוע שאין לה שינים, ומה לנו לשינים שלה.

אלא מסיק הגמ', דצריך לשנות הברייתא באופן אחר, כל בהמה שאין לה שינים למעלה – בידוע שמעלת גרה ואין אנו צריכין להמתין עד שנראה אם מעלת גרה היא, וגם מפרסת פרסה², וטהורה הוא.

והא דצריך לסימון זה, ולא די רק לבדוק בפרסותיה שהם לפנינו³, היינו משום דאיירי באופן שפרסותיה חתוכות. וכדאמר

¹ ועי' תוספות לקמן (דף ס"ה ע"א ד"ה רבי יוסי) שרבי יוסי אינו מולק אלא מפרש דברי התנא קמא.

² רש"י לקמן (דף ס"ו ע"א) כתב, דאין הכוונה שקצוע בהם ממש, אלא שהם קצועין יותר מן הסנפירין וזה שאין זיין מאלהין אלא צידים. אבל כל הסנפירין הדג יכול לכשכשן. [ואם יש לדג רק קשקשין קצועים ממש בעורו, אין זו קשקשת והדג טמא; רמב"ן פר' ויקרא י"א, ט].

³ פי' הראשון ברש"י. ובשם מורו פי' באופן אחר, דאף שאין לו שינים ממש, יש לו חנכין שבולטין ויכר מקום בליטתן זו אלל זו כשינים.

⁴ אלא דלפי זה יקשה להיפוך על הכלל של הצרייתא שאמרה דכל בהמה שהיא מעלה גרה אין לה שינים למעלה, והרי גמל מעלה גרה ויש לו שינים; תוספות ד"ה גמל.

⁵ על קושיא זו לבד היה אפשר לתרץ דכיון שיגדל שינים הוה טמא, אולם לא תירצו כן משום שאר הקושיות דלהלן; ראש יוסף.

⁶ דכל בהמה שהיא מעלה גרה גם מפרסת פרסה, חוץ מארנבת ושפן וגמל. והנה ארנבת ושפן יש להם שינים מלמעלה, וכשרואה שאין לה שינים הרי יודע שאינה מהם. ואיירי גם באופן שהוא מכיר שאינו בן גמל, וכמו שיבאר להלן.

⁷ שכל מפרסת פרסה גם מעלה גרה הוא, חוץ מן החזיר, ולכאורה איירי כשמכיר שאינו חזיר; עי' תפארת יעקב.

פעם הובא לביתו של הריש גלותא צבי צעיר שרגליו האחרונים נחתכו. רב בדקה בצומת הגידין [שהוא בשוק, סמוך לארכובת, ברגליה האחרונים], והכשירה, ורצה לאכול ממנו בשר חי ושאינו צלי כל כך בתנור אלא מולחו מאד וצולחו כל דהו על הגהלים. אמר לו שמואל, וכי אין אתה חושש שמוא נשכה נחש שם ושלכן נחתכו רגליה, ואם כן אסורה באכילה משום סכנת נפשות. אמר לו רב האיך אפשר לברר אם אמנם קרה כן. אמר לו שמואל, שיניחו הצבי בתוך התנור ועל ידי זה ייבדק מאליו. נתנו לתוך תנור והתחיל להתפרק ונפל ממנו התיכות התיכות, וראו שאבן נעשה כן מחמת ארס של נחש שבו. קרא שמואל על רב הפסוק לא יאונה לצדיק כל און שנודמנתו ומנעתיו מלאכול. ורב קרא על שמואל הפסוק כל רז לא אנס לך.

סימני טהרה בבעלי חיים

סימני בהמה וחיה: נאמרו מן התורה, שכל בהמה מפרסת פרסה ומעלת גרה טהורה היא.

סימני עוף: לא נאמרו בתורה הסימנים אלא שפירשה התורה שמוותיהם של עופות הטמאים, ואמרו חכמים סימן להכיר איזה מים עוף טמא הוא, דכל עוף 'הדורס' דהיינו שאוהו בצפרניו ומגביה מן הקרקע מה שאוכלי, ודאי עוף טמא הוא.

ויש עוד שלשה סימני טהרה לעוף; (א) שיש לו אצבע יתירה גבוהה אחורי האצבעות, (ב) יש לו זפק, (ג) קורקבנו נקלף.

רבי אלעזר ברבי צדוק נתן סימן להכיר איזה עוף הוא דורס, והיינו כל עוף שחולק את רגליו – דכשמעמידו על החוט נותן שתי אצבעות מכאן ושתיים מכאן.

סימני חגבים: (א) כל שיש לו ארבע רגלים, (ב) ויש לו ארבע כנפים, (ג) יש לו עוד שני קרצולים והם שני רגלים ארוכין לבד הארבעה והם

¹ מקומו המדויק יתבאר להלן דף ע"ו ע"א.

² כ"פ רש"י כאן. ולקמן (דף ס"ז ע"א ד"ה והני מילי) פי', דהיינו כל עוף הנותן רגלו על האוכל כשהוא אוכלו ומחזיקו ברגלו שלא יוד ולא ינטל כולו אלא פיו הוא דריסה, וכן דרך העורצים שגדלין צמתים.

³ ומבאר רש"י לקמן (דף ס"ה ע"א ד"ה הכי גרסינן) דהך כללא דסיפא דמתניתין 'כל שיש לו אצבע יתירה, וזפק, וקורקבנו נקלף, טהור' לאו דוקא הוא, אלא דלרישא סמין. כלומר, אם יודע שאינו דורס, ועוד יש לו תלתא סימני טהרה בגופו, צידוע שהוא טהור, דאין לך עוף טמא שיש לו ארבעה סימני טהרה. אבל בזמן שמלא לו אלו השלשה סימנים, אם אינו יודע אם דורס אם לאו אפשר שהוא מעשרים המינים המפורשים בתורה שיש להם ג' סימנים אלו; רשב"א ור"ן.

⁴ לרבי אלעזר צדוק נדון כל עוף שחולק את רגליו צידוע שהוא דורס וטמא, ולא פליג עליו ת"ק; עי' מגיד משנה הל' מאכלות אסורות פ"א ה"כ.

גליץ קנין תורה

מקום הבדיקה, אמר **אביי** וי"א **רב חסדא**, שבדוק בכנפי העוקץ תחת עצם האליה, שאם אותו בשר נקרע שתי וערב סימן הוא שבהמה טהורה היא.

דף נ"ט ע"ב

סימני חיה

שנינו בברייתא מה הן סימני חיה. ומבאר הגמ' דאין הכוונה לסימני טהרה, שהרי חיה בכלל בהמה היא לענין סימנין [דכתיב זאת החיה אשר תאכלו וכו' מכל בהמה אשר בארץ כל מפרסת פרסה וכו']. אלא ביאר **רבי זירא** שהם סימנין לידע שהיא חיה כדי להתיר חלבה, ואינה בהמה שחלבה אסור. ואלו הן הסימנין; **לתנא קמא** צריך שני סימנין (**א**) קרנים, וכך יודע שהיא חיה ולא בהמה. (**ב**) מלפים, והיינו צפורני הפרסות לידע שהוא חיה טהורה ולא טמאה.

לרבי דוסא, אין צריך אלא לסימן הקרנים, ואפילו נחתכו רגליה כשרה וחלבה מותר. שהקרנים סימן מובהק הוא, דכיון דיש לה קרנים ודאי שיש לה גם מלפים. אבל לא די לבדוק אם יש לה מלפים, אלא צריך לבדוק אם גם יש לה קרנים.

• על הא דאמרו שקרנים ומלפים הוה סימן לחיה טהורה, הקשו ממני קרנים המצויים בבהמה:

(א) עז יש לו קרנים ומלפים, ומכל מקום חלבו אסור. תירצו, דרק קרנים כרוכות [גילדי גילדי קליפה על קליפה] הוה סימן לחיה.

(ב) שור יש לו קרנים כרוכות וחלבו אסור. תירצו, דרק קרנים חרוקות – מלאות פגימות והריצים, הוה סימן לחיה. וסברו בגמ' דהיינו דבעינן רק חרוקות וחזרו מהא דאמרו דבעינן כרוכות.

(ג) אם בעינן רק חרוקות, הקשו שוב מעז שיש לו קרנים חרוקות, וחלבו אסור. תירצו, דרק קרנים מפוצלות הוה סימן לחיה.

רב חסדא, היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפרסותיה חתוכות, בודק בפיה; אם אין לה שיניים למעלה, בידוע שהיא טהורה. ואם לאו, בידוע שהיא טמאה. אבל צריך להכיר בבהמה זה שאין לה שיניים שלא יהא גמול. אלא גמול נמי יש לה 'ניבי' כמו שנתבאר לעיל, ואם כן אם בודק בפיה ורואה שאין לה שיניים כלל למה לו להכיר שאינו גמול. אלא צריך לומר דכדי להתירה בבדיקת שיניים צריך להכיר על כל פנים שאינו בן גמול שנמי אין לו שיניים, וממא הוא.

אבל הקשו, דכיון שיש בן גמול ואין לו שיניים דממא הוא, אולי יש מינים אחרים הדומים לבן גמול שאין להם שיניים והם טמאים. תירצו כדתנא **דבי רבי ישמעאל**, בהא דכתיב **ואת הגמול כי מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפרים טמא הוא לבם**, דהקדוש ברוך הוא שליט בעולמו יודע שאין לך דבר מעלה גרה וטמא אלא גמול [וחבריו – שפן וארכבת, האמורים בפרשה], לפיכך פרט בו הכתוב 'הוא' ללמדך שאין לך לחוש למעלה גרה אחת חוץ מאלו, דכל שאר מעלה גרה טהורים.

• עוד אמר **רב חסדא**, היה מהלך בדרך ומצא בהמה שפיה חתוך והלכך אינו יכול לבדוק בשיניים שלה, בודק בפרסותיה. אם פרסותיה סדוקות בידוע שהיא טהורה, אם לאו בידוע שהיא טמאה. אבל יש בהמה אחת – החזיר – שמפרים פרסה ואינה מעלה גרה והיא החזיר, ולכן צריך להכיר אותה שאינה חזיר.

ואין צריך לחשוש דכמו שיש חזיר שמפרים פרסה ואינה מעלה גרה כמו כן יש אחרים, דשנינו בברייתא **דבי רבי ישמעאל**, דהא דכתיב **ואת החזיר כי מפרים פרסה הוא וכו' והוא גרה לא יגר טמא הוא לבם**, דהקדוש ברוך הוא שליט בעולמו יודע שאין לך דבר שמפרים פרסה וטמא אלא חזיר. לפיכך פרט בו הכתוב הוא ללמדך שאין לך לחוש למפרים פרסה אחרת חוץ מחזיר.

• עוד אמר **רב חסדא**, היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפיה חתוך ואינו יכול לבדוק בשיניה, וגם פרסותיה חתוכות ואינו יכול לבדוק אם הם סדוקות, יעשה בדיקה זו; אם הבשר נקרע שתי וערב, בידוע שהיא טהורה. ואם לאו, בידוע שהיא טמאה. אבל יש חיה אחת טמאה שגם כן נקרע שתי וערב והיינו 'ערוד', ולכן צריך להכיר שאינה ערוד. ולא אמרינן דכמו שיש ערוד שנקרע שתי וערב וטמא הוא כמו כן יש אחרים, דקבלנו במסורה דאין עוד טמאה אחרת שנקרע שתי וערב.

" ע"פ תוספות ד"ה אלו הן צגס הריצ"ס. והצילו סס פי' אחר צגס רצינו מס.

" שאין לנו דבר טמא שיש לו טלפים אלא חזיר, וחזיר הרי אין לה קרנים; תוספות הרא"ש.

גליון קנין תורה

קִרְשׁ וּמִיגְרָם

חיה אחד יש ששמה 'קִרְשׁ' שיש לו קרן אחת וחלבה מותר. ואמר רב יהודה דהיינו הצבי של היער ששמו 'עילאי'. והחיה שקוראים לו 'מגֵרִם' הוא הארי של אותו היער.

רב כהנא אמר, יש מרחק תשע אמות בין אוזן אחד לאוזן השני של הארי של היער עילאי. **רב יוסף** אמר, שארכו של צבי של היער עילאי הוא שש עשרה אמות.

וּיּוֹכּוּחִים שֶׁבֵּין הַקִּיסָר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה

כמה וויכוחים שהיה בין הקיסר עם רבי יהושע בן חנניה:

(א) הקיסר אמר לרבי יהושע בן חנניה אלוקים לאריה נמשל דכתיב אריה שאג מי לא יירא, ה' אלוקים דיבר מי לא ינבא. ואם כן מהו גדלותו, הרי אדם גבור יכול להרוג את הארי. אמר לו רבי יהושע בן חנניה, לא נמשל אלוקים לארי בעלמא, אלא לארי של היער עילאי.

אמר לו הקיסר, אני רוצה שתראה לי ארי זה. אמר לו רבי יהושע בן חנניה, אני אתה יכול לראותו. אמר לו הקיסר, באמת אני רוצה לראותו, ועל כרחך צריך אתה להראותו לי. רבי יהושע בן חנניה התפלל, ונעקר הארי של היער עילאי ממקומו לבא אל הקיסר. כאשר עמד ברחוק ארבע מאות פרסה נהם הארי ושאג שאגה אחת, והפילו כל הנשים המעוברות את ולדיהן, וחומת רומי נפלה. כשהתקרב יותר והיה ברחוק שלש מאות פרסה, שאג שאגה אחרת ונפלו שיניהם של האנשים, ונפל הקיסר מעל כסאו לארץ. אמר לו הקיסר לרבי יהושע בן חנניה, בבקשה ממך בקש רחמים עליו שיחזור למקומו. ביקש רבי יהושע בן חנניה רחמים, ואכן חזר למקומו.

דָּף ס' ע"א

(ב) אמר לו הקיסר לרבי יהושע בן חנניה, אני רוצה לראות את אלוקים. אמר לו רבי יהושע בן חנניה אין ביכולתך לראותו. אמר לו הקיסר באמת אני רוצה לראותו, ועל כרחך צריך אתה להראותו לי. העמידו רבי יהושע בן חנניה נגד השמש בתקופת תמוז ואמר להקיסר להסתכל בו. אמר לו הקיסר, איני יכול. אמר לו רבי יהושע בן חנניה, אם אפילו השמש שהוא אחד מן המשמשים העומדים לפני הקדוש ברוך הוא אין אתה יכול

(ד) צבי הוא חיה וחלבו מותר, ומכל מקום אין לו קרנים מפוצלות¹⁰. תירצו, שכשיש לה קרנים חדודות¹¹ זה הוה סימן לחיה.

ומסיק הגמ': באופן שיש לה קרנים מפוצלות, אין צריך להרהר ולהזרז אחר סימן אחר, שאין פיצול בשום קרני בהמה.

באופן שאין הקרנים מפוצלות, צריכים להיות: **(א)** חרוקות, ודוקא חרוקות כזה שהריציהן תכופות וסמוכין ומובלעים זה בזה – לאפוקי מספק שור, **(ב)** וחדודות – לאפוקי מעז שהן רחבות, **(ג)** וגם כרוכות – לאפוקי נמי מספיקא דעזי, ואף על גב דבדרך כלל קרנים של עז אינן חדודות, לא סגי בזה שהן חדודות, מכיון שיש עז ששמו 'עז כרכוז' שקרניו חדודות וחרקות, ומספקא לן כיון דחדודות וחרקות חיה הוא, או דילמא כיון דשמו עז מין בהמה הוא.

בבית הריש גלותא חיה 'עז כרכוז', והוציאו ממעיה לאחר שהיטה סל מלא חלב, ונחלקו אמוראי בדין החלב; **רב אחאי** אסרה, **ורב שמואל בריה דרבי אבהו** אבל ממנו. וקרא על עצמו הפסוק **מפרי פי איש תשבט בטנו**, דבשכר ששמעתי וקבלתי שהוא מותר, בטני שבע ממנו. שלחו מארץ ישראל, **הלכה בשמואל בריה דרבי אבהו** שהוא מותר, אולם הזהרו ברבינו אחאי לנהוג בו כבוד ולדון לפניו כהלכה עד שיחזור בו ולא להתירה בפניו מה שהוא אוסר, כיון שמואיר עיני גולה הוא¹².

¹⁰ פרש"י דלא איירי במה שאנו קוראים צבי שהרי יש להם קרנים מפוצלות. אלא איירי בצלות הנקראים שטיינבו"ק דקרנים שלהן אינן מפוצלות.

¹¹ בגמרא שלפנינו הגי' חדודות, וכתב רש"י ששמע דהיינו עגולות, ולא כשל עז שהן רחבות. אולם כתב שאין נראה כן, דהרי 'כרוכות' היינו עגולות, כדלמרינן במס' צבא קמא (דף נ:): גבי שיסין ומערות, ובמס' צבאות (דף מ:): גבי פיו דומה לשל חזיר. אלא דגרסינן 'חדודות' והיינו כעין קרני איל וצבי שמדין למעלה.

¹² ולא סגי בכרוכות לחוד לאפוקי מעז, ובחרקות לאפוקי שור, אלא צענין נמי חדודות. דאם אינן חדודות, נהי דלא מצינן למימר דעז הוא, כיון דהן כרוכות, מ"מ הא לא מצינן למימר ג"כ דחיה היא, כיון דכל חיה קרינה חדודות וצו אינן חדודות, ומאי חזית דאולת לקולא מחמת כרוכות, ניזיל לחומרא מחמת שאינן חדודות, לכן צענין גס חדודות; **לב אריה**.

יח ולפי זה לא צענין בקרנים להמיר חלב שיהיו גם 'כרוכות', לפירש"י דהוא רק לאפוקי מעיזא דכרכי, וכאן מסקינן דשרי; **רשב"א**, ב"י (יו"ד סי' פ').

גליון קנין תורה

לו שור אינו יכול ליתן לו רק שור שבא לכלל כרסתן ופרסתן, מה שאין כן בחמור.

(ב) שור שהקריב אדם הראשון לקרבן, קרן אחת היתה לו במצחו. ועל זה התפלל דוד המלך שיתקבל תפילתו יותר מקרבנו של אדם הראשון ואמר **וּתִיטֵב לַה' מִשׁוֹר פֶּר מִקְרִיִן מִפְּרִים** ואף דהקרי הוא 'מקריין' דמשמע שנים, הא כתיב 'מקרין' בלי יו"ד, והיינו קרן אחת.

(ג) שור שהקריב אדם הראשון לא היה ככל שזורים שפרסותיהם נולדות עמם וקרנותיהם גדלים לאחר זמן, אלא שור של מעשה בראשית נברא בקרניו, וכשיצא מן הארץ היה ראשו תחלה, נמצאו שקדמו קרנותיו לפרסותיו. וכדכתיב **וּתִיטֵב לַה' מִשׁוֹר פֶּר מִקְרִיִן מִפְּרִים**, הרי תחלה נקט 'מקריין' ואחר כך 'מפריים'.

ויש להביא ראיה מזה להא דאמר **רבי יהושע בן לוי**, כל מעשה בראשית נבראו; **(א)** בקומתן – גדולים ולא קטנים^א [ולפיכך קדמו קרנותיו שהרי עמו נוצרו ויצאו תחלה], **(ב)** בדעתן – שהודיעם שיבראם והם ניאותרו לכך, **(ג)** בצבינם – בדמות שבחרו להם, דכתיב **ויכולו השמים והארץ וכל צבאם** אל תקרי 'צבאם' אלא 'צבינם'.

רבי חנינא בר פפא דרש הא דכתיב **יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו** פסוק זה שר העולם – דהיינו מלאך הממונה עליה אמרו. דאמר הקדוש ברוך הוא בבריאת אילנות **עין פרי עושה פרי למינהו**, ואילו בזרעים לא נאמר בצוואתם 'למינו' ואילו ביציאתם נאמר **מזריע זרע למינהו**, והיינו משום דנשאו דשאים קל וחומר בעצמן; אם רצונו של הקדוש ברוך הוא שיצאו הצמחים בערבוביא, למה אמר לאילנות שיצאו 'למינהו'. ועוד אמרו דקל וחומר הוא, מה אילנות שאין דרכן לצאת בערבוביא, שהרי גדולים הן וענפיהן מרובין ואין ראויין ליגדל רצופים ותכופים כי אם מפוזרים, ומכל מקום אמר להם הקדוש ברוך הוא 'למינהו' – שיצא כל אילן בעצמו ברחוק מחבירו שיהא לו היכר. אנו הדשאים שרבים אנו ודרכנו לצאת תכופין ומעורבבין ואם אין נזהרים לצאת כל עשב לבד הרי אין אנו ניכרין זה מזה, על אחת כמה וכמה דצריך להיות כל מין ומין לבד. מיד כל אחד ואחד

להסתכל בו, הלא כל שכן שאין אתה יכול להסתכל בשכינה הקדושה עצמה.

(ג) אמר לו הקיסר **לרבי יהושע בן חנניה**, אני רוצה לתקן סעודה לאלקיים. אמר לו רבי יהושע בן חנניה, אין אתה יכול משום דיש לו היילות הרבה. אמר לו הקיסר, באמת אני רוצה לתקן לו סעודה. אמר לו רבי יהושע בן חנניה, צא על שפת נהר ששמו 'רביתא' דיש שם הרבה מקום להתקבץ שם היילותו והתקן לו סעודה שם. טרה הקיסר ששה חדשים של קיץ להכין הסעודה, ובא רוח ואספה את כל הסעודה לתוך הים. טרה הקיסר שוב ששה חדשים של חורף להכין שם הסעודה, ובא גשם ושטף את כל הסעודה לתוך הים. שאל הקיסר לרבי יהושע בן חנניה, למה קורה לסעודתי כן. אמר לו רבי יהושע בן חנניה, אלו המשמשים של הקדוש ברוך הוא המכבדים את הבית, והמרכיבים הבית במים מפני אבק העולה שבאו לפניו, וכבר הם כלו לאכול כל זה הסעודה. אמר הקיסר, אם כן דיש לו כל כך הרבה היילות, אכן איני יכול לתקן לו סעודה.

(ד) אמרה לו בתו של קיסר **לרבי יהושע בן חנניה**, אלקיים נגר הוא, דכתיב **המקרה במים עליותיו** וכיון שעושה תקרה הרי הוא נגר, אם כן אמור לו שיעשה לי פלך [קנה של עץ שעליו נכרכים חוטי צמר בשעת טווייתם]. אמר לה רבי יהושע בן חנניה, לחיי, אני אבקש על כך. התפלל רבי יהושע בן חנניה ונצטרעה בתו של קיסר. הושיבה בשוק של רומי ונתנו לה פלך, כמנהגם של בני רומי דכל מי שנצטרעה היו נותנים לה פלך בשוק והיתה סותר החומי צמר ממונה לסימן שהיא מצורע ויבקשו עליה אנשים רחמים. יום אחד עבר רבי יהושע בן חנניה בשוק וראה אותה יושבת שם עם הפלך, אמר לה רבי יהושע בן חנניה יפה הוא הפלך שנתן לך אלקי. אמרה לו, אמור לאלקיד שימול ממני הפלך שנתן לי. אמר לה רבי יהושע בן חנניה, אלקינו נותן, אבל אינו נוטל בחזרה המובה שנתן.

שור קרניו ופרסותיו

כמה מימרות שאמר **רב יהודה** אודות שור קרניו ופרסותיו:

(א) שור דרכו להיות כרסתן ופרסתן – בעל כרם רחבה ופרסות רחבות, וכן ראשו גדול וזנבו גדול וארוך. והילוף הדברים בחמור, שדרכו להיות בעל כרם קטנה ופרסות צרות וראשו קטן וזנבו קצר. ונפקא מינה למקח ולמוכר, שאם התנה המוכר לתת

^א אע"פ שגלשון מורה שור בן יומו קרוי שור, גלשון בני אדם אינו כן; מהר"ם שיף.

^ב והיינו דכתיב על אטמו שור 'שור פרי', דכיוס שהיה שור והוא בן יומו דכתיב 'שור כי יולד' היה גדול כפר שהוא בן שלש.

גליץ קנין תורה

לא המטיר, עד שנברא אדם ביום הששי, ובקש עליהם רחמים וירדו גשמים וצמחו. ומהא דלא ירד גשם עד שבא אדם הראשון והתפלל, למדים אנו שהקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתן של צדיקים.

רב נחמן בר פפא היה לו גינה וזרק לתוכה זרעים אמנם לא צמחו. התפלל להקדוש ברוך הוא, וירד גשם וצמחו הזרעים. אמר רב נחמן, היינו **דרב אפי**, שלא ירדו גשמים עד שהתפללתי עליהם, משום שהקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתן של צדיקים.

דרשות אגדות

• **רב הנן בר רבא** דרש הא דכתיב **אך את זה לא תאכלו וכו'** **השמועה וכו'** דשמועה בריה בפני עצמה היא שיש לה שני גבין ושני שדראות, ולכך נקראת 'שמועה' – תאומה.

הוסיף **רב הנן**, וכי משה רבינו 'קניגו' היה – צד חיות בקניגון, או 'בליסטרי' – מורה בקשת לחיות, ומנין היה בקי בחיות הללו שאין אדם בקי בהם. אלא מכאן תשובה למי שאומר אין תורה מן השמים. דאם כן, האיך היה משה בקי בחיות האלו שאין בני אדם בקיאים בה, אלא על כרחך תורה משמים הוא.

אמר **רב הסדא לרב תחליפא בר אבינא**, זיל כתוב בספר אגדה שלך, אגדה זה שיש בה תיבות יפין ולשון צח של 'קניגו' ו'בליסטרי', ותפרש מה הסיי.

• **רב יונתן** דרש הא דכתיב **המשת סרני פלשתים העזתי והאשדודי האשקלוני הגתי והעקרוני והעוים** דקשה דבתחלה אמר שהיה חמש, אבל מונה אחר כך ששה. פירש רבי יונתן ד'ארונקי' – החשובים שלהן, היה חמשה. אמר **רב הסדא לרב תחליפא בר אבינא**, שיכתוב בספר אגדה שלו התיבה 'ארונקי', ותפרש מהו.

מדרכי רבי יונתן מבואר שהעוים הם חלק מן הפלשתים. וחולק הוא על הא דאמר **רב**, שהעוים מתימון באויי מבני אליפז בן עשו, ורק באו לגור בין הפלשתים. ולפי זה מיושב באופן אחר

²⁰ [אמר לו לכתוב נאגדה כן, כי מייצג האדם לומר בלשון רבו, ומפני כי הלשון אינו מונח לכך אמר שיפרש הלשון; חידושי אגדה למהר"ל].

²¹ צ' מקראות הם בספר יהושע (יג) והכי כתיב 'ומשת סרני פלשתים העזתי והאשדודי האשקלוני הגתי והעקרוני והעוים', והדל כתיב 'ממין כל ארץ הכנעני, ומערה אשר ללדוים עד לפקה עד גבול האמורי', והשתא מפרשה רב 'העוים' דכתיב סוף קרא קמא קאי אמין דנלאש קרא דנמריה; תוספות ד"ה עוים.

יצא למינו, פתח שר העולם ואמר **יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו** שכולן זהירין במצוותיו.

דף ס' ע"ב

רבינא נסתפק לפי מה שאמרו דלא צוה הקדוש ברוך הוא שיצאו הדשאים למיניהם אלא מדעת עצמן יצאו כך, מה הדין כשמרכיב אדם שני דשאים זה על גב זה, אולי לא יהא חייב כיון דלא כתיב בציווים 'למיניהו'. או דילמא כיון דהסכים הקדוש ברוך הוא על ידם, הרי הוא דומה כאילו כתיב בהם 'למיניהו', ונשאר בתיקו.

בריאת השמש וירח

רבי שמעון בן פזי הקשה, דכתיב בבריאת השמש וירח **ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים** דמשמע שניהם גדולים היו, וכתיב אחר כך **את המאור הגדול ואת המאור הקטן**, הרי שהירח אינו אלא מאור הקטן. אלא דאמנם בתחלת הבריאה היו שניהם גדולים, אלא שאמרה ירה לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם וכי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד. אמר לה הקדוש ברוך הוא, לכי ומועמי את עצמך. אמרה הירח לפניו, רבונו של עולם הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעיט את עצמי. אמר לה הקדוש ברוך הוא לנחמה, לכי ומשול גם ביום וגם בלילה. אמרה הירח, ומה רבותא לי שאמשול ביום, הרי נר בצהרים אינו מאיר. אמר לה הקדוש ברוך הוא, שימנו כד ישראל ימים ושנים, שהרי חדשי השנה נמנים ללכנה ולא לחמה. אמרה לו הירח, הרי החמה נמי מונין לה תקופות השנה, והרי מעברין את השנה על התקופה נמצא שאין חשבון החדשים והשנה תלוי בי לבד. אמר לה הקדוש ברוך הוא, לכי ויקראו הצדיקים בשמך שכמה צדיקים ייקראו 'קטן', כדכתיב **מי יקום יעקב כי קטן הוא**, וכתיב **שמואל הקטן**, וכתיב **דוד הקטן**.

כאשר ראה הקדוש ברוך הוא שעדיין אין דעתו של הירח מתיישבת, אמר הקדוש ברוך הוא, הביאו כפרה עלי שמועמתי את הירח. והיינו דאמר **רבי שמעון בן לקיש**, דבכל שעירי מוספין של ימים טובים כתיב 'הטאת' סתם, ואילו בשעיר של ראש חודש כתיב **הטאת לה'**, דאמר הקדוש ברוך הוא, שעיר זה יהא כפרה על שמועמתי את הירח.

• **רב אפי** הקשה, דכתיב ביום שלישי של ששת ימי בראשית **ותוצא הארץ דשא**, וכתיב בערב שבת **וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ** הרי דעדיין לא היה בארץ. מלמד שיצאו דשאים ביום השלישי ועמדו על פתח קרקע, ומתאווים למי גשמים כדכתיב **כי**

גליון קנין תורה

הקדוש ברוך הוא לישראל אל תצר את מואב, אמר הקדוש ברוך הוא יבא סיחון ויציא הארץ ההוא ממואב, ואז יבואו ישראל ויציאו מסיחון. והיינו דאמר רב פפא 'עמון ומואב מיהרו בסיחון, שעל ידי סיחון מהרו ארצם לישראל שיכלו לקחתיה'.

(ג) כתיב צידונים יקראו לחרמון שריון והאמורי יקראו לו שניר, ושנינו בברייתא דההרים 'שניר' ו'שריון' הם מהרי ארץ ישראל, ולכאורה למה קראו הצידונים והאמורי את הר חרמון בשמות אלו. אלא כל אחד ואחד מאומות העולם הלך ובנה לו כרך גדול לעצמו והעלה לו שם כשמות הרי ארץ ישראל. ולכן הר חרמון שקרוב היה לצידונים ואמוריים, הלכו שניהם ובנו עליו כרכים גדולים, וכל אחד מהם קרא לכרכו בשם אחד מהרי ארץ ישראל. ובא ללמדך שאפילו הרי ארץ ישראל חביבין על האומות העולם.

(ד) כתיב ביוסף והמצריים ואת העם העביר אותו לערים ולכאורה מאי נפקא לן מינה. אלא ללמדך שיוסף עשה כן כדי שלא יקראו המצריים לאחיו לאחר זמן 'גולים בני גולים', לכך הגלם כדי שהמצריים עצמם יהיו 'גולים'.

דף ס"א ע"א

סימני העוף

במשנתנו שנינו דסימני עוף לא נאמרו מן התורה. והקשו על זה מהמבואר בברייתא דילפינן מן פסוקי התורה סימני העוף:

מדכתיב שאחד מן עופות הטמאים הם 'נשר', דנין בנין אב הימנו דמה נשר מיוחד שאין לו סימני טהרה האלו והוא טמא, אף כל שאין לו אחד מכל הסימנים הללו מין נשר הוא, וטמא; (א) אין לו אצבע יתרה, (ב) אין לו זפק, (ג) קורקבנו אינו נקלף, (ד) דורס ואוכל. אף כל עוף שאין לו אחד מכל הסימנים הללו – מין נשר הוא וטמא. אבל עוף שיש בו אחד מכל אלו טהור הוא, וכל שכן

¹⁰ כיצד מואב על ידי סיחון מפורש בפסוק הנ"ל. וכיצדו של עמון מפורש בנחלת בני גד בספר יהושע, דכתיב 'ויהי להם הגבול יעור וכל ערי הגלעד וחצי ארץ בני עמון', וקא חשיב ואזיל וכתיב בספיה 'יתר ממלכות סיחון וכו''. אלמא סיחון כבש לארץ בני עמון. ועוד מלינו במלך בני עמון שאמר למלאכי יפתח הגלעדי 'כי לקח ישראל את ארצו מארנון ועד היבוק', אלמא ארץ בני עמון הוא והס מסיון כבשו דכתיב בו 'וירשו את ארצו מארנון ועד היבוק', אבל מהגשאר בידם לא לקחו כלום.

¹¹ האי 'אף' אינו מרבה אלא מין נשר, דאין עוף טמא בעולם אלא כ"ד עופות האמורין בתורה (כמו שיבאר להלן דף סג.), ושאר עופות הטמאים יש להם לפחות אחד מסימני טהרה וכמו שיבאר.

למה אמרו בתחלה דהיה רק המשה סרני פלשתים, כיון שהעוים אינן מן הפלשתים. וכן שנינו בברייתא שהעוים באו מתימן ונקראו 'עוים' משום; (א) כשיצאו ממקומן, נתעוות המקום – שחרב. (ב) שאיוו לאלהות הרבה, שהרי יצאו ממקומן משום שאיוו לאלהי פלשתים. (ג) שכל הרוואה אותם אוחזתו עוית – רתת והלחלה. רב יוסף אמר שהיה לכל אחד מהם שש עשרה שורות של שינים.

מקראות הדומה לקוראיהן שאין להם צורך

רבי שמעון בן לקיש אמר, דיש הרבה מקראות בתורה שדומה לקוראיהן שהן ראויין לישרף, שלא היה לו לכותבם שאין להם צורך בתורה, וגנאי הוא לחברן עם הקדושה. אולם לאמיתו של דבר הן הן גופי תורה, דמעמים גדולים תלוין בהם:

(א) כתיב והעוים היושבים בהצרים עד עזה, כפתורים היוצאים מכפתור השמידם וישבו תחתם, ולכאורה מאי נפקא לן מינה שאינן מקומן של הכפתורים היושבים שם, אלא מקום אחרים ואלו גרשום. אבל באמת איצטריך ליכתב, דהא השביע אבימלך לאברהם אם תשקור לי ולניני ולנכדי ובזמן שנכנסו לארץ ישראל עדיין לא עברו דורות האלו, ואם כן לא היו ישראל רשאים לכבוש ארץ ההוא. לכן אמר הקדוש ברוך הוא, יבואו הכפתורים שאינן מפלשתים, והם יוציאו הארץ מהעוים – דהיינו פלשתים, ואחר כך יכולים ישראל לבא ולהוציא הארץ מן הכפתורים.

(ב) כתיב כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי היא והוא נלחם במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו וגו' ולכאורה מאי נפקא לן מינה. אבל באמת איצטריך ליכתב, דמשום שאמר

¹² ריש לקיש סובר כרבי יונתן לעיל דהעוים הם מפלשתים. וגם לרבי שסובר דהם מצני תימן, נמי אצטריך ליכתב משום הך מילתא. דמשום דלאהרניהו שלא להמגרות צנני עשו (דברים ב, ד-ה), אמר רחמנא לימו כפתורים וליפקו מעוים, וימו ישראל ויפקו מיניהו.

ויש עוד מקראות הדומין לה, כגון הא דכתיב 'וצשעיר יצבו החורים לפנים ובני עשו יירשום וישמידום מפניהם וישבו תחתם', ובמאצטרי ובעמונים כתיב 'רפאים יצבו זה לפנים', כולו טעמא אית בהו. דכנולו כתיב 'ארץ רפאים תחשב', לפי שנאמר לאברהם אבינו צברית בין הצמרים 'לורעך נתתי וגו' וקחשיב זאת הרפאים'. וכשיצאו ממצרים ועברו דרך הר שעיר ועמון ומואב שנקראו כבר 'ארץ רפאים', היה עולה על דעתם להמגרות בהם, דכסבורים זו היא שניתנה לאברהם. ומנעם הקדוש ברוך הוא ולאמר להם, ארץ רפאים ודאי נחשבת שהרפאים יצבו זה מקדם. אבל לא זו היא שנתתי לאברהם אלא לאלו נתתי שגרשום משם וישבו תחתיהם, בשכר אברהם שיצאו בני עשו הימנו ולוטו היה קרוב לאברהם. וכשהגיעו לנחל ארגוב כתיב 'ההוא יקרא ארץ רפאים' כלומר 'זו היא שנתתי לאציקם'.

גליץ קנין תורה

• אין ללמוד מעופות הכתובים שהם טמאים אף שיש להם ג' סימני מהרה, דהכי נמי כל עוף שאין לו כל הארבעה סימני מהרה רק ג' מהם יהא טמא, וכל שכן אם יש להם רק שנים או אחדים. דאם כן יקשה למה כתבה התורה שעורב שיש לו שני סימני מהרה אסורים. הא אם יש ללמוד מאלו שאף אותם שיש להם ג' סימנים הם טמאים, כל שכן עורב שאין לו אלא ב' סימנים הוא טמא. אלא על כרחך אין ללמוד מעופות טמאים שיש להם ג' סימני מהרה דכל עוף שיש לו רק ג' סימני מהרה אסור באכילה.

דף ס"א ע"ב

• אין ללמוד מעורב, דמה עורב יש לו ב' סימני מהרה ומכל מקום הוא טמא, אף שאר עוף דאין בו אלא ב' סימני מהרה יהא טמא. דאם כן יקשה למה כתב רחמנא פרס ועזניה שאין להם אלא סימן אחד של מהרה. הא יש ללמוד מקל וחומר, דמה עורב דיש לו ב' סימני אסור, כל שכן אלו שאין להם אלא אחד. אלא על כרחך שאין ללמוד מעורב דעוף שיש לו שני סימני מהרה אסור באכילה.

• אין ללמוד מפרס ועזניה שיש להם סימן אחד, דאף שאר עופות שאין להם רק סימן אחד של מהרה אסורים. דאם כן יקשה למה כתב רחמנא דנשר, שאין לו שום סימן מהרה, הוא טמא. ומדכתביה שמע מינה דלא ילפינן דשאר עופות הבאים בסימן אחד שאינן מין פרס ועזניה שהם אסורים. אלא מנשר ילפינן דרק אותם שאין להם סימני מהרה כלל אין לאכול, הא יש להם אפילו רק סימן אחד אכול, וכל שכן אם יש להם שנים ושלושה סימנים, והוין מעזניה ופרס שטמאים אף שיש להם סימן אחד, ועורב נמי אע"ג שיש לו שנים, ושאר עופות המפורשים אע"ג שיש להם שלושה, דלהכי הוצרך הכתוב לפרט בהו לאיסורא, משום דאם לא כן הוה ילפינן להו מנשר להיתירא.

• אין להקשות למה צריך ללמוד דין זה מנשר, הא לא היה אפשר ללמוד מפרס ועזניה דעוף שיש לו סימן מהרה אחד יהא אסור באכילה, דהא הוה פרס ועזניה שני כתובין הבאין כאחד דאין מולכדין (שאם התורה רצה ללמוד שעוף דיש לו רק סימן אחד אסור באכילה, הוה ליה

אם יש לו שנים או שלושה או כולם, הוין מעופות המפורשים בפרשה שהם טמאים. שגזירת הכתוב הוא שאף על פי שיש בהן סימן מהרה טמאים הם.

ומדמנה הכתוב 'תורין' בכלל המהורים, מהן דנין בנין אב לכולן, דכל שיש להן סימנין אלו, מהור הוא; (א) יש להן אצבע יתרה, (ב) יש להן זפק, (ג) קורקבנן נקלף, (ד) אין דורסין ואוכלין.

תירין אביי, דבאמת לא נתפרשו הסימני מהרה ממש בתורה, אלא מדברי סופרים למדנו מדמנה תורין במהורין שיש לה סימנים אלו, ומנה נשר בטמאין שאין לה סימנים אלו, שמע מינה הן הן הסימני מהרה.

עוף שיש לו סימן מהרה אחד

בתורה נמנו עשרים עופות טמאים להדיא, ובארבע מהם כתיב 'למינהו' 'למינו' ו'למינה' שמהם נלמדו עוד ארבע עופות, הרי סך הכל יש כ"ד עופות טמאים. 'נשר' אין לו אפילו סימן מהרה אחד, 'פרס' ו'עזניה' יש להם סימן מהרה אחד, 'עורב' יש לו ב' סימני מהרה, והשאר יש להם ג' סימני מהרה.

רבי חייא שנה ברייתא, דעוף הבא בסימן אחד של מהרה (וכל שכן בשנים או שלושה) ומכיר שאותו עוף אינו מכ"ד עופות טמאים הכתובים בתורה, מותר באכילה. ומעם הדבר, לפי שאינו דומה לנשר – דנשר דאין לו אפילו אחד מן הסימנים כלל הוא דאסור באכילה, אבל עוף זה שיש לו סימן אחד, מותר באכילה.

• אין להקשות, דבמקום ללמוד מנשר שמותר, נילף מתורין שאסור – ונימא דרק תורין שיש להם כל הארבעה סימנים הם מותרין, אבל עוף שאין לו אלא סימן אחד, יהא אסור. דאם נילף כן מתורין, יקשה למה כתבה התורה שאר עופות הטמאין, הא אין באחד מהם עוף שיש לו ארבעה סימנים מהרה. ואם אפילו עוף שיש לו ג' סימני מהרה אסור, כל שכן אם יש לו רק שני סימנים או אחד דודאי אסור. אלא על כרחך אין ללמוד מתורין דצריך שיהא לעוף כל הד' סימני מהרה.

¹⁰⁰ התוספות (ד"ה מה התם) הקשו, דזה הדבר עצמו היה רוצה ללמוד מתורין דנתלתא לא אכלינן עד דליכא כולהו, וכיון דכבר מירך אס כן שאר עופות טמאים דכתב רחמנא למה לי, אס כן מאי הדר פריך ונילף מהתם. ומירצו, דפריך ונילף מינייהו דבאנתן ג' סימנין לא ניכול אלא בתרי מינייהו, ובעוד מד דלית בהו, דביחד הם שלשה, ודוקא או אכלינן, דהא לא הוה ידעינן מתורין עד דליכא לכולהו נואיטריך לאשמעינן הני י"ט עופות דלף שיש בהם שלשה אסורים]. ומתוך הגמרא, דאם כן עורב דכתב רחמנא למה לי, דכיון שאינן מטרה אלא בשני סימנין ואחר דליתיה זי"ט עופות, אס כן לעורב דלית ביה אלא תרי למה לי.

¹⁰¹ הברייתא לכאורה סותר עצמו, דמתחלה משמע דאס יש לעוף אפילו אחד מסימני מהרה הרי הוא מותר באכילה. ואילו כאן משמע דרק אס יש לו כל הד' סימני מהרה העוף מותר. ולהלן יתבאר דהרישא דוקא הוא ולא הסיפא.

¹⁰² אס יש לו סימן אחד, צריך להכיר שאינו 'פרס' ו'עזניה'. ואס יש לו שני סימנים, צריך להכיר שאינו 'עורב' ומינו'. ואס יש לו ג' סימנים צריך להכיר שאינו מן השאר; עי' בחר"ם שיה' לקמן דף ס"ב ע"א ד"ה עוף הבא בסימן אחד.

דף ס"ב ע"א

• אמר רב נחמן, מו שהיה בקי בפרס ועזניה, ובשמותיהן, ובא לפניו עוף שיש לו סימן טהרה אחד ויודע שאין זה פרס ועזניה, טהור הוא. אבל אם לא היה בקי בהן ובשמותיהן, עוף הבא בסימן אחד טמא הוא, משום ספק שמא הוא פרס או עזניה.

וכן עוף הבא לפניו שיש לו שני סימני טהרה, דשוב אינו בכלל הספק שמא הוא פרס ועזניה שיש להם רק סימן אחד של טהרה, וכן אינו בכלל שאר עופות טמאין שיש להם שלשה סימני טהרה; אם מכיר הוא העוף עורב שיש לו שני סימני טהרה, ויודע שאין עוף זה עורב, העוף טהור.

אלא דאין מועיל בזה שהוא בקי רק בעורב, דשנינו בברייתא שני נוסחאות מה ילפינן מהא דכתיב את כל עורב למינו: (א) לרבי אליעזר בא לרבות זרויר שהוא ממין העורב. אמרו לו חכמים לרבי אליעזר, הלא אנשי כפר תמרתא שביהודה היו אוכלים את העוף זרויר משום דיש להן זפק ואין זה מאותן שני סימנים שבועורב, ומ"מ אין לו אלא שנים. אמר להם רבי אליעזר, אף הן עתידין ליתן את הדין על זה שאוכלים אותו. (ב) לרבי אליעזר בא לרבות סנונית לבנה שהוא דומה לעורב. אמרו לו חכמים, הלא אנשי גליל העליון אוכלים אותו מפני שקרקבנו נקלף. אמר להם רבי אליעזר, אף הן עתידין ליתן את הדין על זה שאוכלים אותו.

אלא סימנא בעלמא אורי לן שאלו הן סימני טהרה, אותן שהגשר והמורין חלוקין בהן.

[רש"י מציא יש גורסים דקוסית הגמ' היה לאזיה הלכה אמר התנא מה תורין יש להם ד' סימנין אף כל וכו'. אבל דחה רש"י גירסא זו, דאם כן מאי משני לענין קרבן, דהא ודאי דלא מרבינן לקרבן כל עוף שיש לו ד' סימנים - כגון תרנגולין. דהלא כמה פעמים שנה בהן הכתוב להביא מן תורין וזני יונה דוקא כדכתיב והקריב מן התורין וגו' דאין לך עוף כשר אלא תורין וזני יונה].

³ רבי אליעזר סובר כן מפני שרגיל הזוריר לשכון עם העורבים, מחזיקו ממנו. כדשנינו במס' ז"ק (דף ז"ב:), רבי אליעזר אומר לא על חנם זוריר הולך אלל עורב, אלא מפני שהוא מינו.

ורק בזוריר הוא דפליגי רבנן עליה, אבל מודו ד'למינו' אחא לרבווי שאר עופות הדומין להן; תוספות ד"ה רבי אליעזר.

ובספר האשכול כתב, לפני הד"א דפליגי בסנונית לבנה לא פליגי רבנן בזוריר.

⁴ הרמב"ן מפרש ע"פ רש"י, שאין הכוונה שקרקבנו נקלף ולכן אינו ממין העורב דעורב אין קרקבנו נקלף. שהרי לעיל פי' רש"י דזוריר אינו ממין העורב מפני שלעורב אין זפק. ואם העורב אין קרקבנו נקלף ואין לו זפק, נמצא דהשני סימני טהרה הם שאינו דורס ויש לו אצבע ימירה ויאליו כרש"י ד"ה הני מילי מצואר דעורב אכן דורס].

אלא פי' הרמב"ן דעורב קרקבנו נקלף והוא דורס, ולא כתב רש"י דלכן אינו ממין העורב אלא לעיל אלל הזוריר דיש לו זפק. אבל עורב קרקבנו נקלף, ולפי שראו 'סנונית לבנה' שגם כן קרקבנו נקלף ואין לו זפק, אמרו שמע מינה דאין

למיכתב אחד מהם ונלמוד השני ממנו]. משום דקבלנו במסורה דהסימן טהרה שיש בזה אינו בהשני, הלכך לא הוה שני כתובין הבאין כאחד. דאי לא כתב אלא פרס, הוה אמינא דדוקא באותו סימן שיש לו אסור באכילה, אבל אם יהיה לעוף סימן האחד שיש בעזניה יהא מותר באכילה. ואם היה כותב רק עזניה, הוה אמינא להיפוך. ולכן שניהם צריכי למיכתב, ואם כן הוה אמינא דנילף מינייהו דכל עוף שיש לו רק סימן אחד אסור באכילה, לכן למדנו מנשר דאינו טמא אלא אם כן אין לו סימן טהרה כלל.

• אין להקשות דאכתי הא כתיבי כ"ד עופות טמאים, ובכולן חוץ מעורב פרס ועזניה יש ג' סימני טהרה, ואם כן ודאי דאותו סימן שיש בפרס ואותו סימן שיש בעזניה יש נמו בין שאר העופות. וכיון דמכל מקום כתב רחמנא ב' פעמים שאין לאכול עוף שיש לו אותו סימן שיש בפרס ועזניה, שוב הוה שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין. ושוב יקשה למה איצטריך למיכתב נשר ללמוד דעוף שיש לו רק סימן אחד של טהרה מותר באכילה.

משום דקבלנו במסורה דיש כ"ד עופות טמאים, ויש ד' סימני טהרה. ומתוך ארבעה סימנים אלו יש ג' מהם בעשרים עופות, וגם העורב יש לו ב' סימנין מאותם ג', ובפרס ועזניה יש באחד מהם סימן א' מאותם הג', והשני יש לו סימן אחד שאינו משלשה הסימנים שישנם בכל השאר אלא הוא הסימן הרביעי. נמצא שסימן זה לא נאמר אלא פעם אחת, ולכן היה אפשר ללמוד מינה דכל עוף שיש לו רק סימן אחד אסור באכילה. ולכן איצטריך ללמוד מנשר שאינו אסור אלא אם כן אין לו סימן טהרה כלל.

• הא דכתב רחמנא 'תורין' אף דלא ילפינן מיניה היתר לשאר עופות אלא מדכתיב 'נשר'. וגם לגופו לא איצטריך שהרי יש להם ד' סימנים ואף בסימן א' לבד כשר, באמת לא איצטריך לן לענין היתר אכילה, אלא לומר דהן לבדן כשרים לקרבן, ולא עוף אחר. ³

³ התוספות (ד"ה מכדי) הקשו על פרש"י, שלא הוה שני כמזכיר הבאים כאחד, כיון דאיצטריך לשמעטין דאף שיש לו ג' סימני טהרה מכל מקום אסור באכילה.

⁴ רש"י כתב כאן דהיינו לומדים ממנו כל עוף שיש לו רק סימן אחד, בנאיה סימן מתוך הג', שהרי לא ידענו מהו הסימן החדש שנמצא רק בפרס או עזניה.

נאלל לכאורה קשה דהא מצואר מדברי רש"י (עי' לעיל הערה ד') דכל העשרים יש להם ג' סימנים בגופם אלא שהם דורסים. נמצא ע"כ דסימן החדש שיש בפרס או עזניה הוא שאינו דורס, (וע"ע להלן הערה ל"ו) ועי' בצ"ח ובברתי ופ"ה סו"ס פ"ב בקונטרס פני הנשר, שציאלו דרש"י לא נקט כן במורה ודאי אלא מספק הוא דקאמר כן לחשוש שאינו דורס הוא סימן החדש, ולכן לא סגי בג' סימנים בגופם, דאכתי אפשר דמעשרים הטמאים יניחו על הגד שנאמר כן].

⁵ והא דאמר תנא לעיל תורין שיש להם וכו' אף כלי' כיוצא בהן, לא איצטריך למילף מיניהו מידי סימני טהרה, דהא בסימן אחד נפקא לן מנשר וכל שכן כד',

גליון קנין תורה

אליעזר שהיא אסורה] ולפי זה חולק אמיר על רב יהודה דקאמר דאזתה שנהלקו בה חכמים ורבי אליעזר כשרה למצורע, ואם כן על כרחך שסבירא ליה לרב יהודה דהלכה כחכמים שהיא מותרת דהא בטהרת מצורע כתיב שתי ציפורים חיות שהורות].

למר זוטרא אמר **אמימר**, אותה שכרסה ירוקה לכולי עלמא אסורה באכילה. ולא נחלקו אלא באותה שכרסה לבנה, דלרבי אליעזר אסורה ולחכמים מותרת, והלכה כחכמים שהיא מותרת.

והנה **למר זוטרא** שנהלקו בשכרסה לבנה, מוכן בפשיטות הא דאמרו בברייתא דלעיל שרבי אליעזר אמר דמרבין מ'למינהו' 'סנונית לבנה' דהא כרסה לבנה. **וללישנא קמא** דבכרסה לבנה לכולי עלמא מותרת ולא נחלקו אלא בשכרסה ירוקה, צריך לומר דהא דנקט רבי אליעזר 'סנונית לבנה', היינו לאפוקי אלו הגדלות והדרות בקירות הבתים דשחורות הן.

(ב) רחבה אמר בשם **רבי יהודה**, המין יונה הנקרא 'תסיל', פסול להביאו לקרבן משיזקינן בתורת תורין, וכשר להביאו כשהוא קטן משום 'בני יונה'. והמינים 'אציפי' ותורין של רחבה, כשרין להביאם כשמוקינים משום 'תורין' ופסולין להביאם כשהם קטנים משום 'בני יונה'.

דף ס"ב ע"ב

תנן במס' פרה, כל העופות ששנתו ממי הטאת פוסלין אותן, מפני שאין מוצצין מן המים אלא מגביהין פיהן לאהר שקולטות את המים והמים נופלים מפיהם והוזרים ופוסלים המי הטאתיה. חוץ מן היונה שמוצצת המים ששותה, ובמים הנותרים הרי לא נעשה מלאכה. והטעם למה לא נקט חוץ מן היונה ו'תסיל' דמין יונה הוא, היינו משום דתסיל אף על גב שהוא מוצצין [ולכן מין יונה הוא] מכל מקום הוא מוקיא לאהר השתיה, ופוסל מפני הקיאה המעורבת^ט.

(ג) רב יהודה אמר, 'כופשני' [תורין] צוצייני' כשרים לגבי מזבח, והן הן 'תורין של רחבה' דלעיל.

והקשו מהא דתנן במס' נגעים דילפינן מדכתיב אצל מצורע דצריך ליקח **אזוב** שאין להביא אזוב שיש לו שם לווי כמו 'אזוב

הרי מבואר על כל פנים דיש עוד מיני עופות שיש להם שני סימני טהרה שאסורים באכילה שנתרבו מ'למינו' דכתיב אצל עורבליה. ואם כן מה מועיל הא דמכיר עוף זה שאינו עורב. אלא מסיק הגמ' דבעינן שיכיר שעוף זה אינו עורב, ולא מכל מין של עורב.

אמימר פסק להלכה **דלא כרב נחמן**, אלא עוף הבא בסימן אחד טהור, ואפילו אינו בקי בפרס ועזניה ובשמותיהן. והיינו כשלא ראינו להדיא שהוא דורס^י.

הקשה **רב אשי** לאמימר, והרי אמר רב נחמן דצריך להיות בקי שאין עוף זה פרס או עזניה. אמר לו אמימר, שאינו סובר כוותיה דרב נחמן, אלא אין צריך לחשוש שהוא פרס או עזניה כיון דעופות אלו אינן נמצאים בישוב.

מימרות של אמוראים על הרבה מיני עופות

(א) רב יהודה אמר, 'עוף המסרט' כשר לטהרת מצורע דצריך לה 'ציפור'. וזו היא 'סנונית לבנה' שנהלקו בה **רבי אליעזר** ו**חכמים** אם הוא מותר באכילה. ומיהו לרבי אליעזר שמיין עורב היא. אינה כשרה לטהרת מצורע, שהרי בטהרת מצורע כתיב שתי ציפורים חיות 'שהורות'^י.

ללישנא קמא אמר **אמימר**, בסנונית שכרסה לבנה לכולי עלמא מותרת. ולא נחלקו רבי אליעזר וחכמים אלא בשכרסה ירוקה, דלרבי אליעזר אסורה ולחכמים מותרת, והלכה כרבי

צריך לחוש אלא שהוא מין עורב, ונהגו זה היסור לפי שאינה דומה לעורב שזו לבנה וזו שחור.

^ט עי' לעיל הערה ל"ג, דלפילו לרבנן מרבין שאר עופות הדומין לעורב, ולא רק לרבי אליעזר.

^י כלומר צדיה סימן צגופו שיצא לפנינו טהור הוא, והוא שאין לנו מכירין צו שדורס, דמין הסתם או אומריין שאינו דורס, דלמאי נחוש שמה דורס ואו נלטרך לחוש שמה פרס או עזניה הוא דלית ליה אלא סימן טהרה אחד צגופו הוא דורס, לא חיישינן לזה, כיון פרס ועזניה לא שכיחי ביישוב. אבל אם חוינן דדורס על כרחין נחוש שמה פרס או עזניה הוא, שאין לנו עוד עוף כיוצא בזה שיהיה לו שלשה סימני טומאה צגופו וחד מהם שדורס אלא פרס ועזניה, ואע"פ שאינם שכיחים ביישוב, ע"כ נעקרו וצלו לכאן; ע"פ הרשב"א והר"ן ותורת חיים בדעת רש"י.

[סיכום הדברים לפי דעת רש"י; (א) עוף הצא לפנינו צג' סימני טהרה צגופו ואינו יודע אם הוא דורס אם לאו אסור שיש לחוש שמה מעשרים עופות טמאים הוא צא (עי' לעיל הערה ד' והערה ל"א), (ב) צא לפנינו צב' סימני טהרה צגופו ואינו יודע אם הוא דורס צריך לחוש לעורב ולמיניו, (ג) היה לו סימן טהרה אחד צגופו אע"פ שאינו יודע אם הוא דורס או לאו, טהור, שאין בכל הטמאים כיוצא בזה אלא פרס ועזניה והנהו לא שכיחי; ר"ן].

רש"י כאן פירש 'דורס', דהיינו עוף הנותן רגלו על האוכל כשהוא אוכלו ומחזיקו בצגלו שלא יודע ולא ינטל כולו אלא פיו הוא דריסה. ועי' לעיל הערה ג'.

^ט כדלמרינן לעיל (דף כ"ג). גדולים כשרים קטנים פסולין, וכשר משום יונה בקטנה.

^י והרי הן כמי שנעשת בהם מלאכה, ופסולים הם דקי"ל צמס' גיטין (דף נ"ג). שהמלאכה פוסלתן.

^י רש"י כתב שני טעמים למה הקיא פוסלן; (א) דהוה ליה כדוק צעלמא ואין דינו כמיס, (ב) משום מלאכה.

גליון קנין תורה

הרבה עופות המותרים ואסורים באכילה

(א) אמר אביי, 'תרנגול האגס' הוא אחד מהשמונה ספיקות, והיינו העוף 'מרדא'. אמר רב פפא, אכן 'תרנגול האגס' אסור באכילה מספק, אבל 'תרנגולת האגס' מותר באכילה. והסימן לזכור איזה מהם אסור הוא הא דאמרינן בלא יבוא 'עמוני' בקהל ה' 'עמוני' ולא 'עמונית' שעמונית מותרת בקהל.¹

אבל אמר מרימר, דלאחר כן ראוה חכמים שהיא דורסת ואוכלת², ואסורה באכילה³. ועוף זה נקרא גם בשם 'גירותא'.

(ב) אמר רב, העוף הנקרא 'שבור אנדרפטא' מותר באכילה, ואילו העוף הנקרא 'פירוז אנדרפטא' אסור באכילה. והסימן לזכור איזה אסור באכילה הוא 'פרוז רשיעא' ושם אדם שהיה מוחזק רשע בעיניהם.

(ג) אמר רב הונא, העוף 'בוניא' מותר באכילה, והעוף 'פרוא' אסור באכילה. והסימן לזכור איזה מהם אסור באכילה הוא 'פרואה אמוגשא' והוא שם מכשף [והוא עשה לשכת בית הפרוה בבית המקדש].

(ד) אמר רב פפא, העוף הנקרא 'מרדו' – זגיד ואכיל' מותר באכילה, 'סגיד ואכיל' אסור באכילה. והסימן לזכור איזה אסור

יון, 'אזוב כוחלי', 'אזוב רומי', 'אזוב מדברי' ולא כל אזוב שיש לו שם לווי. ואם כן האיך יכול להביא 'תורין צוצייני' כיון דבתורה כתיב 'תורין' ולא לו יש להם שם לווי. תירצו בשני דרכים: (א) אביי אמר, רק דבר שהיה לו שם לווי קודם מתן תורה, והקפידה התורה עליה, כגון אזוב שהזכירתו בכמה מקומות ולא נשמט לנו מקרא לכתוב אזוב בשם לווי, שמע מינה קפידא הוא. אבל תורין אלו שבשעת מתן תורה היו נקראים 'תורין' אף שעכשיו יש להם שם לווי 'צוצייני', אין בכך כלום. (ב) רבא אמר, דהא דנקראים 'צוצייני' אינו אלא על שם מקומן, ובמקומם נקראים 'תורין' סתם, ולכן אין להם דין שם לווי.⁴

(ה) רב יהודה אמר, הנבים המצויים בין הקוצים 'חילפי', מותרים באכילה, ואלו שמצויים בכרוב, אסורים באכילה. והוסף רבינא דאלו המצויים בכרוב אסורים בודאי ולא מספק, ומלקין עליהם משום שרץ העוף.

(ו) רב יהודה אמר, העוף הנקרא 'צרדא' מותר באכילה, והעוף הנקרא 'ברדא' אסור באכילה. והסימן לזכור איזה מהם אסור הוא 'בר דא' – 'בר מיניה' כלומר מבלעדיו – סור מעלינו, אסור הוא. והעוף 'מרדא' הוא ספק טהור וספק טמא.

(ז) רב אסי אמר, יש שמונה מיני עופות שספיקות הן אם הם טהורים או טמאים; (א) חובא, (ב) חונא, (ג) סוגא, (ד) הרנוגא, (ה) תושלמי, (ו) מרדא, (ז) כוחילנא, (ח) בר נפחא.

והספק באלו הוא משום דעופות טהורים קורקבנן נקלף, ואילו טמאין אין קורקבנן נקלף. ועופות אלו קורקבנן נקלף רק על ידי סכין, והספק הוא אם זה נחשב לקורקבנו נקלף⁵.

והא דהיה בר אוזוא אצל מר שמואל שלא היה קורקבנו נקלף, ורק לאחר שהשיבוהו בשמש ונעשה רפוי היה אפשר לקולפו, הרי דעוף טהור נמי זימנין דקשה לקלפו. דשם אחר שנעשה רפה היה נקלף אף ביד, ואילו עופות אלו המסופקים אי אפשר לקלפן ביד אלא על ידי סכין.

¹ ואילו אזוב רומי וכדו' נקראים כן גם ברומי; רש"ש.

² רש"י כתב דשאר שלשת הסימני טהרה מצוררים בהן, ומספקא לן אי קילוף הוא והרי יש להן ארבעה סימנין וינאלו מספק כל עופות טמאין. ואי לא קילוף הוא אין כאן אלא שלשה, והן בספק שאר עופות טמאין שיש להם שלשה סימנין. מדברי רש"י אלו לכאורה משמע שהסימן החדש שיש בפרס או עוגיה שאין בשאר הי"ט העופות הוא זה שקורקבנו נקלף, ולא זה שאינו דורס, ע"י מה שנמצא בהערה ל"א לעיל.

³ אין לפרש שהנקבה מותרת והזכר אסור, לכל היוצא מן הטוהר - טהור הוא. אלא שני מינים הם הקרואים כן, וצין צוה וצין צוה הזכר והנקבה שוין; תוספות ד"ה תרנגולתא. [אבל במסכת נדה (דף נ:)] במחלת דבריהם כתבו לפרש הגמ' כפשוטה, שהזכר אסור משום שיש לו סימני טומאה והנקבה מותרת, וכן נראה מדברי רש"י שם (ועי' חת"ם שם).

⁴ הלכה רווחת הוא צירחאל דכתיב 'על דבר אשר לא קדמו אהכס בלחם וצמיס' ולכן לא נאסרו הנשים, דאין דרכה של אשה לקדם.

[בערוך ל"ג (נדה שם) מנאזר דברי רש"י אלו, עפ"י שיטת המוספות דשני מינים הם שנקראים כן (ולא זכר ונקבה דמותה המין), ולכן כתב לזכר למה נקרא מין המותרת על שם הנקבה, והאסור על שם הזכר, כיון דהפסול בזמין תרנגול הוא משום דברא הוא, שינא לחון ועש מדברית, לכן קורא מין הפסול על שם הזכר שדרכו ללאת חון, והכשר על שם הנקבה דאין דרכה ללאת חון].

⁵ מתחלה היו סבורים דלא דרסה ואכלה, ובהאי סימנא לחודיה היו אוכלים אוחו, דלא חיישינן לפרס ועוגיה דלא שכימי ציטוב, או קיס ליה צגויה דלאו ממין פרס ועוגיה הוא; תוספות ד"ה חזיוה.

⁶ העוף גירוחא מוצא לקמן (דף ק"ט): דכל דבר האסור בתורה המירו כנגדו דבר שטעמו כטעמו, כגון אסר לן גירוחא, והמיר לן לשון של דג שטעמו כטעמו.

ומסיים רש"י, דמתוך שאין אנו ציאיין בהם, נראה לי דעוף הבא לפנינו יש לומר שמא ידרוס. דהא הך 'תרנגולת האגס' היו מחזיקין בטוהרה ולאחר זמן ראוה שדורסת. ולכן אין עוף נאכל לנו אלא במסורת עוף שמסרו לנו אבותינו בטוהר, ושלא מסרו לנו יש לחוש. אבל במסורת יש לנו לסמוך כדאמר לקמן (דף ס"ג): שעוף טהור נאכל במסורת.

קנין תורה גליון

באכילה הוא הפסוק לא תשתחווה לאל אחר ודסגיד הוא לשון השתחווה בארמית.

(ה) אמר שמואל, העוף הנקרא 'שתיא חמרא' אסור באכילה, והסימן לזכרון הוא 'שתויי יין פסולין לעבודה'.

דף ס"ג ע"א

(ו) ואמר שמואל, העוף הנקרא 'מוזגא חמרא' אסור באכילה, ואילו העוף הנקרא 'בת מוזגא חמרא' מותר באכילה, והסימן לזכור מי מותר באכילה הוא המימרא 'יפה כח הבן מכח האב'.

(ז) אמר רב יהודה כמה חילוקי דינים בעוף 'שקיטנא'; (א) אם שוקו ארוך וגופו אדום מותר באכילה, והסימן לזכרון הוא העוף 'מורזמא' שהיה מוחזק להם במהור ושוקיו ארוכין וגופו אדום. (ב) אם שוקו קצר וגופו אדום אסור באכילה, והסימן לזכרון הוא 'ננוס' המוזכר במומי בכורות שהוא פסול. (ג) שוקו ארוך וגופו ירוק אסור באכילה, והסימן לזכרון הוא 'ירוקין פסולין' גבי טרפות הנחמרו מעייה לעיל (דף נ"ו).

(ח) אמר רב יהודה, העוף טמא 'שלך' המוזכר בתורה, זה העוף השולח דגים מן הים [והוא עורב המים¹⁰⁰]. והעוף טמא המוזכר בתורה 'דוכיפת', הוא העוף שהודו כפות – שכרבלתו עבה והומה כמי שכפולה לתוך הראש וכפותה שם [והוא עוף גדול כתרנגול]. וכן שנינו בברייתא, דאותו עוף 'דוכיפת' הוא שהודו כפות, והוה שהביא שמיר לבית המקדש¹⁰¹ כמבואר במס' גיטין (דף סח:).

כאשר היה רבי יוחנן רואה העוף 'שלך' אמר הפסוק משפטיך תחום רבה, שמשפטי ה' מוגיעים עד התהום, שזימן את השלך לשפוט ולעשות נקמה בדגת הים להמיות המזומנים למות. ורבה כאשר ראה 'נמלה' אמר הפסוק צדקתך כהררי אל דאפילו נמלה קמנה אית ליה חיות כגדולה¹⁰².

(ט) אמר אמימר, העופות הנקראים 'לקני' ו'בטני' מותרים באכילה, ואילו העופות 'שקנאי' ו'בטנאי' תלוי במנהג המקום;

¹⁰⁰ היינו דנקרא כן אכל אינו מין עורב, [דאילו היה מין עורב היה טהור, דכל שציבשה טמא ציס טהור]; לב אריה.

¹⁰¹ דהא מתרגמינן דוכיפת 'עג' טורא, והוא תרנגול צרף, ושר הים שהשמיר מסור צידו מאמינו ומפקידו ציד הדוכיפת שנשבע לו שיחזירו לו, ובגיטין צפרק מי שחמוז (דף ס"ח:) מפרש מאי עמיד ציה דמנגר ציה טוריא.

¹⁰² ע"פ פ"י הראשון ברש"י בשם מורו. ובפ"י השני הביא בשם מורו, דלגמלה אמר 'דקתך כהררי אל', שמונותיה מוזמנין לה בלא טורה. ומשפטיך כהוס רבה' היינו דעם מי שאתה נשפט אתה דנו עד תהום רבה, כגון 'שלך' שטורח לנפש שם מוזמניו.

במקום שנהגו בהם היתר מותר לאוכלם, ובמקומות שנהגו בהם איסור אסור לאכולם.

והא שהוא תלוי במנהג המקום, היינו משום דבמקום שנהגו בה איסור היינו משום ששכיח והחזקו שם פרס ועזניה, וגם לעופות אלו יש סימן אחד, ויש לחשוש שמא הם ממיין פרס ועזניה האסורים באכילה. ואילו במקום שלא החזקו פרס ועזניה, מותרים הם באכילה דמסתמא לא מחזקינן להו, דהרי לא שכיחי בישוב.

(י) אמר אב"י, העופות 'קואי' ו'קואאי' אסורים באכילה, ואילו העוף 'קקואתא' מותר באכילה. אבל במערבא היו מלקין למי שאוכל 'קקואתא' לפי שסברו שהוא מין עוף טמא, והיה קורין לה 'תחוותא'.

תנשמת

שנינו בברייתא, דהא דמנה הכתוב 'תנשמת' בין עופות הטמאות, הוא ה'באות' [מאוס; מהרש"ל] שב'עופות' [והוא עוף שצונק בליהו]. ואין אומרים ד'תנשמת' הוא ה'באות' שבשרצים¹⁰³ שנמנה בין שמונה שרצים הטמאים. דאחד מ"ג מדות שהתורה נדרשת בהם הוא 'דבר הלמד מענינו', והרי הכתוב מדבר בעופות, ולכן 'תנשמת' המוזכר כאן הוא אחד מן העופות.

וכן שנינו בברייתא להיפוך, דהא דכתיב 'תנשמת' בשמונה שרצים הטמאים, היינו ה'באות' שבשרצים. ואין אומרים שהוא ה'באות' שב'עופות'. דאחד מ"ג מדות שהתורה נדרשת בהם הוא 'דבר הלמד מענינו', והרי הכתוב מדבר בשרצים ולא בעופות.

אמר אב"י, באות שב'עופות' היינו הנקרא 'קיפוף', ובאות שבשרצים היינו הנקרא 'קורפדאי'.

• רב יהודה אמר, 'קאת' המוזכר בעופות הטמאים, זו 'הקוק'.

• העוף 'רחם' האמורה באותו פסוק זו 'שרקרק'. רבי יוחנן אמר, דלכן נקרא 'רחם', דכיון שבא העוף 'רחם' בא רחמים –

¹⁰³ דהנך תרתי הוי צהו מעין עוף ומעין שרץ, וס"ד דרץ על אמת נכחין הכמוז, ומייז כחן עליו משום עוף טמא, ובשרצים הזהיר עליו מחמת טומאה מכח שרץ, לכך קאמר דבר הלמד מענינו - כמו דהנך עופות עוף טמא הן ולא שרץ, אף זה עוף הוא ולא שרץ, אף שדומה קצת לשרץ. [אבל אי היה 'תנשמת' שב'עופות' כעוף ממש שאין בו שום דמיון לשרץ, וכן תנשמת שבשרצים אין בו דמיון עוף כלל, לא היה צריך לדבר הלמד מענינו, שבפירוש אמר הכתוב 'את אלה משקלו מן העוף וכו' את הנשר וכו' הרי להדיא דעוף הוא, וכן בשרצים מוכר בפירוש שהוא שרץ]; תפארת יעקב.

גליון קנין תורה

עשרים וארבעה עופות טמאים

רב הנן בר רב הסדא אמר בשם **רב הסדא** בשם **רב הנן בריה דרבא** בשם **רב**, כ"ד עופות טמאין הן. שאל ממנו בנו **רב הנן בר רב הסדא**, הרי בספר ויקרא לא נמנו אלא עשרים עופות טמאים ויקרא (יא יג-ט); (א) הנשר (ב) הפרס (ג) העזניה. (ד) הראה (ה) האיה (ו) למינהו. (ז) כל עורב ולמינו. (ח) בת היענה (ט) תחמס (י) שחף (יא) הנץ (למינהו). (יב) הכוס (יג) השלך (יד) הינשוף. (טו) התנשמת (טז) הקאת (יז) הרחם. (יח) החסידה (יט) האנפה (למינהו) (יג) הדוכיפת (כ) העמלק. ובספר דברים יש עשרים ואחד, (דברים יד יב-יח); (א) הנשר (ב) הפרס (ג) העזניה. (ד) הראה (ה) האיה (ו) הדיה (ז) למינהו. (ח) כל עורב (ט) למינהו. (י) בת היענה (יא) תחמס (יב) שחף (יג) הנץ (למינהו). (יד) הכוס (טו) הינשוף (טז) התנשמת. (יז) הקאת (יח) הרחמה (יט) השלך. (יח) החסידה (יט) האנפה (למינהו) (כ) הדוכיפת (כא) העמלק²². וגם אם נוסף 'דאה' המוזכר בספר ויקרא על מספר העופות שבספר דברים שלא נזכר שם, עדיין אין לנו אלא עשרים ושנים.

אמר לו **רב הסדא**, כך אמר אבי אמך²³ בשם רב, דכתיב ד' פעמים למינה, למינה, למינו, למינהו והאנפה למינה, האיה למינה (בויקרא, ובדברים בהדיה, כל עורב למינו, הנץ למינהו) לרבות עוד ארבעה עופות. הקשה לו בנו רב הנן, אם כן יש עשרים ושש עופות טמאים. אמר **אביי**, 'דאה' המוזכר בויקרא, ו'ראה' המוזכר בספר דברים הם עוף אחת. שאם תאמר הם שני מינים שונים יקשה, הרי 'משנה תורה' באה להוסיף על בעלי חיים שלא נתבארו בספר ויקרא [כמו שיתבאר לקמן בבהמות]. ואם שנים הם ובא הכתוב במשנה תורה להוסיף בעופות כשם שהוסיף בבהמות, למה כתבה התורה בויקרא 'דאה' ובדברים 'ראה' ולא 'דאה', הוה לה לכתוב בדברים שניהם, אלא שמע מינה ד'ראה' ו'דאה' אחת היא, ובעופות לא אשכחן מידי לאוסופי במשנה תורה, אלא כתב 'דאה' ולא נכתב כן בויקרא, כדי שלא יבא אדם להכשירה במקום שקרוי אותה 'דאה' ויאמר דרך 'דאה' אפיה תורה ולא 'ראה', הלכך חזרה וכתב 'ראה' והיא היא²⁴.

דף ס"ג ע"ב

והוסיף **אביי**, דכשם ש'ראה' ו'דאה' אחת היא, כך 'איה', ו'דיה' שנכתבה בספר דברים, אחת היא. דאם שני מינים הם, יקשה דהא משנה תורה באה להוסיף על ספר ויקרא, ולמה כתיב בויקרא 'למינה' על איה, ובדברים כתיב 'למינה' על דיה, ולא על איה. אלא שמע מינה דשתייהם אחת היא. והטעם למה נכתבה

מטר לעולם. ואמר **רב ביבי בר אביי**, דהיינו כשיושב על שום דבר והוא מצפצף נשמע כאומר 'שררק'. וקבלנו במסורה, שאם ישב על הארץ - שאין דרכו כן - וישרוק, סימן בשורה הוא שיבא משיח, דכתיב בקיבוץ גלויות אשרקה להם ואקבצם. הקשה **רב אדא בר שימי**, והא פעם ישב עוף 'רחם' בתוך שדה חרישה ושרק, ואבן גלל עליו מן המרום וריצצה את מוחו. אמר לו **מר בר רב אידיא**, דאותו עוף שקרן היה, ואבן מפני זה לקה.

עורב

שנינו בברייתא, העוף 'עורב' המוזכר בעופות הטמאים, זה עורב. ומקשה הגמרא והרי לא נתן לנו התנא סימן להכיר לאיזה עורב הוא מתכוון, דוכי בידו היה התנא אוהו ומראה זה עורב סתם, היה לו לומר 'עורב' זה עורב פלוני. אלא צריך לומר 'עורב' זה עורב השחור, כדכתיב קוצותיו תלתלים שחורות כעורב.

והא דכתיב את 'כל העורב היינו להביא עורב העמקי' שאף הוא טמא. ועורב זה לבן הוא ולכן נקרא עמקי, וכדכתיב בנגעים ומראהו עמוק מן העור, והיינו כמראה חמה העמוקה מן הצל והחמה אצל צל נראית עמוקה, וכן כל לבן ושחור בבשר נראה הלבן עמוק, וכך היא בהרת לבנה.

והא דכתיב 'למינו' היינו להביא עורב הבא בראשי יונים. וביאר **רב פפא**, דאין הכוונה שהוא בא לפני היונים, אלא לעורב שדומה ראשו לראשה של יונה.

הנץ

שנינו בברייתא, הא דכתיב בעופות הטמאים העוף 'הנץ', זה הנץ הידוע לנו²⁵. והא דכתיב 'למינהו' היינו לרבות 'בר היריא', והוא הנקרא 'שוריןקא' שאף הוא טמא.

העוף המוזכר בעופות הטמאים 'חסידה', אמר **רב יהודה** שהיא 'דיה לבנה'. ונקרא שמה חסידה משום שעושה חסידות ומחלקת מזונותיה עם חברותיה.

העוף 'אנפה' זו 'דיה רגזנית'. ונקרא שמה 'אנפה' משום שמאנפת²⁶ עם חברותיה.

²² אפשר שזהו צטנע, שהעוף זה יודע זמן שגשמים באים לעולם, ומשכר טוב על כך, ואלו זה צנסיין; מהרש"א.

²³ וכאן אין להקשות כדקשה הגמרא לעיל בעורב דלטו עוף זה לפנינו, דהא לא מרבי מדמיז 'למינהו' נן אחר, שמע מינה דאין לך קרוי עוף 'נץ' אלא אחד.

²⁴ כמו 'המלך צי' (דברים ד).

גליון קנין תורה

מריבויי הקרא, ואם כן חולק הוא על רב דאמר דיש כ"ד עופות ממאים.

בברייתא שנינו, דאמר איסי בן יהודה מאה עופות ממאין יש במזרה, וכולן מין 'איה' הן.

אבימי בריה דרבי אבהו שנה ברייתא, ז' מאות מיני דגים הן, וח' מאות מיני חגבים הם, ולעופות אין מספר.

והנה אין לפרש הכוונה לעופות ממאים אין מספר, שהרי בתורה יש רק כ"ד עופות ממאים. אלא כוונתו דלעופות מהוריסין אין מספר.

שנינו בברייתא, רבי אומר, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבהמה ממאה מרובה מן המהורות, לפיכך מנה הכתוב אלו המהורות כגון איל וצבי וגו' ואין לך עוד מהורה. וכן גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעופות מהורין מרובין על הממאין, לפיכך מנה הכתוב עופות הממאין ואין לך עוד ממאה. וקא משמע לני¹ כדאמר רב הונא בשם רב וי"א בשם רבי מאיר, לעולם ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה. ולכן נקטה התורה אלו שמיעומים הם, כדי לשנות הדינים בדרך קצרה.

רבי יצחק אומר, עוף מהור נאכל במסורת – אם זכור הוא באדם כשר שאכלו או שמסר לו רבו או צייד חכם שהוא מהור. וכן נאמן הצייד לומר 'עוף זה מהור מסר לי רבי'. ואמר רבי יוחנן דהיינו רק כשהיה רבו חכם ובקי במינים הממאים והמהורים ובשמותיהן.

ונסתפק **רבי זירא** אם הא דנאמן הצייד לומר שעוף מהור זה מסר לי רבי היינו רבו החכם, או רבו צייד. ופשטוהו מדאמר רבי יוחנן דצריך רבו להיות חכם ובקי בהן ובשמותיהן. ובשלמא אם איירי ברבו צייד, מובן שיהא בקי גם בהמינים וגם בשמותיהם. אבל אם איירי ברבו החכם, אף דאפשר שיהא בקי בשמותיהם, וכי אפשר דמי שאינו צייד יהא בקי בהמינים ומכיר שלא יהא אחד דומה לזה והוא ממא. אלא על כרחך יש לפשוט דהיינו שאומר כן בשם רבו הצייד.

כאן 'איה' וכאן 'דיה' הוא כדשנינו בברייתא שאמר רבי, שדי היה לי בקריאת 'איה' שהרי היא עצמה 'דיה', ולמה נאמרה דיה, אלא כדי שלא תתן פתחון פה למי שרוצה להלוק עליך ולדון ולהכשירה, שלא תהא אתה קורא 'איה' והוא אומר איה אסרה תורה אבל זו 'דיה' היא שמה, לפיכך פרט הכתוב בכל שמותיהם².

שנינו בברייתא, למה נשנו המינים הממאים בבהמה בספר דברים מה שכבר נאמרו בספר ויקרא, מפני הי'שמועה' שנוספה בספר דברים ולא נזכרה בספר ויקרא. ובעופות מפני הי'ראה' שנתוסף בספר דברים. ואין להוכיח דכמו בבהמה נתוסף במשנה תורה הי'שמועה' מה שלא הוזכר בו יקרא כלל, כמו כן בעופות מה שנתוסף 'ראה' היינו מין אחרת שלא הוזכר כלל, ואם כן שמע מינה ש'דאה' ו'ראה' שתי מינים הם. דלא כן הוא אלא בבהמה אכן בא להוסיף, ובעופות בא לפרש כל שמותיה של אותו מין אף שכבר הוזכר בספר ויקרא.

רב שאמר דיש כ"ד מיני עופות ממאים, חולק על רבי אבהו דאמר 'ראה' זו 'איה'. ולמה נקרא שמה 'ראה' מפני שרואה ביותר, וכן הוא אומר **נתיב לא ידעו עיט ולא שופתו עין איה** הרי שאיה רואה למרחוק. וכן שנינו בברייתא, שהעוף 'איה' עומדת בבבל, ורואה נבלה בארץ ישראל. ואין לומר דגם רבי אבהו סבירא ליה שיש כ"ד עופות ממאים, דאם כן מדקאמר ד'ראה' היא 'איה', מכלל ד'ראה' לאו היינו 'ראה'. ואם כן יוקשה, שהרי משנה תורה באה להוסיף על מה שכבר הוזכר בספר ויקרא, ואם כן למה כתיב בספר ויקרא 'ראה' ואילו בספר דברים לא הוזכר 'ראה'. אלא על כרחך ש'דאה' ו'ראה' ו'איה' כולם אחת היא.

וכן אין לומר שלעולם כ"ד הם, דאם כן מדאמר ד'ראה' היינו 'איה', על כרחך ש'דיה' לאו היינו 'איה'. דאם כן יקשה, מאי שנא דבספר ויקרא כתיב 'למינה' על 'איה', ואילו בספר דברים לא כתיב 'למינה' על 'איה' אלא על 'דיה'. אלא על כרחך צריך לומר דלרבי אבהו כולם; דאה, ראה, דיה, ואיה, מין אחת הם. הרי בסך הכל ליכא אלא כ"ג עופות ממאים; י"ט המפורשים בקרא, ועוד ד'

¹ אצל 'דאה' ו'ראה' לא רצה לכתוב שניהם במשנה תורה, אע"פ שמן הדין היה לו לכתוב במשנה תורה כל השמות דאחא לאוסופי ולפרושי. משום דא"כ הוה אמיינא ד'דאה' ו'ראה' תרמי ניהו ולאוסופי קא אמי, אצל צ'איה' ו'דיה' אין לטעות, אע"פ שכחוב שניהם, דמדכתיב צ'יקרא' 'למינה' א'איה' וצמסנה תורה כתיב 'למינה' א'דיה', ש"מ חדא היא; תוספות ד"ה למה.

² והוא הדין דהוה צעי לממני מפני הי'איה' ו'דיה', אלא חדא מייניהו נקט.

¹ וכן צדגים ומגזים, ע"י הגהות הב"ח אות א'.

² דהא דיש להמיר כל עוף שאינו מן הכ"ד נמי פשיטא הוה, דכיון דלא נמנו בכלל הטמאים; לב אריה צביאור דצני רש"י.

שאלות ותשובות לחזרה

דף נ"ח ע"ב

א. מה הדין בכהמות אלו לענין אכילה; (א) אחזה דם וחלתה, (ב) נכנס עשן בגופה, (ג) נעשה חולה מחמת צינה, (ד) אכלה 'הרדופני' שהיא סם המות לבהמה, (ה) אכלה פלפלין או תיעה, (ו) אכלה צואת תרנגולים, (ז) שתתה מים הרעים – מים מגולים, (ח) אכלה סם המות לאדם, (ט) הכישה נחש (י) נשכה כלב שוטח?
(א-ז) אינן טריפה ומותרים באכילה. (ח-י) אינן טריפה אולם אסורים באכילה משום סכנת נפשות.

ב. האכיל לבהמה עשב 'חלתית', באיזה אופן הוה טריפה ובאיזה אופן לא הוה טריפה, ולמה?
כשאכלה עלין של חלתית שאינם חריפים כל כך לא הוה טריפה. אבל כשאכלה קרטין של חלתית שהם חריפים יותר, נעשה טריפה משום דנוקב הבני מעיים.

ג. האיך תירצו הא דבברייתא מבואר דכאשר אכלה סם המות כשרה ומותר לאכלה, ואילו במשנתנו אמרינן דכשאכלה סם המות, אף דלא נעשית הבהמה טריפה בכך, אסור לאכלה משום סכנת נפשות?
דהברייתא איירי בסם המות לבהמה שאינו סם המות לאדם ולכן ליכא סכנה לאכלה. ואילו המשנה איירי בסם המות לאדם, ולכן אסור לאכול הבהמה משום סכנת נפשות.

ד. אם הברייתא איירי בסם המות לבהמה, למה נקט גם 'הרדופני' שהוא סם המות לבהמה ולא לאדם?
צריך לומר שהברייתא נקט תרי גווני סם המות דבהמה.

דף נ"ט ע"א

ה. מנה נעשה למי שאוכל משקל שלשה שקלים של חלתית על בטן ריקנה? ומה עשה רבי אבהו כשאכל משקל אחד של חלתית להציל נפשו?
מי שאוכל משקל שלשה שקלים של חלתית: נפשט עורו, משום שהחלתית מחממתו מאוד ואוחזתו קדחת. רבי אבהו: ישב במים כדי לקרר עצמו כדי שלא יפשט עורו.

קנין תורה גליון

1. מה בדק רב כדי להתיר באכילה צבי צעיר שרגליו האחרונים נחתכו? ומה אמר שמואל דיש עוד לחשוש בזה?

רב: בדקה בצומת הגידין, והכשירה.

שמואל: אמר, דיש לחשוש שמא נשכה נחש שם ולכן נחתכו רגליה, ואסורה משום סכנת נפשות.

2. באיזה אופן אמר שמואל לבדוק הצבי שמא נשכה נחש? ומה נעשה כשעשו בדיקה זו?

שיניחו בתוך התנור ועל ידי זה ייבדק מאליו. וכאשר נתנו לתוך תנור והתחיל להתפרק ונפל ממנו חתיכות חתיכות, ראו

שאכן נעשה כן מחמת ארס של נחש שבו.

3. מה הן סימני טהרה של: (א) בהמה וחייה, (ב) עוף, (ג) חגבים, (ד) דגים?

(א) בהמה וחייה: יש שני סימני טהרה [וצריכין לשניהם] (א) מפרסת פרסה, (ב) מעלת גרה.

(ב) עוף: יש לו ארבעה סימני טהרה [וכשר באחד מהם - חוץ מכ"ד האמורים בפרשה] (א) שאינו דורס, (ב) יש לו

אצבע יתירה גבוהה אחורי האצבעות, (ג) יש לו זפק (ד) קורקבנו נקלף. [לרבי אלעזר בר' צדוק כל עוף שחולק את רגליו

בידוע שהוא דורס וטמא, (ולא פליג עליו ת"ק; עי' בשינון בהערה)].

(ג) סימני חגבים: יש ארבעה סימני טהרה [וצריכין לכולם] (א) כל שיש לו ארבע רגלים, (ב) ויש לו ארבע כנפים, (ג)

יש לו עוד שני קרצולים [הם שני רגלים ארוכין לבד הארבעה והם סמוך לצוארו ממעל לרגליו לנתר בהם כשהוא רוצה

לקפץ]. (ד) כנפיו חופין את רובו. והוסיף רבי יוסי תנאי שיהא שמו 'חגב' [ואינו חולק על תנא קמא, אלא מפרש דבריו; עי'

תוספות דף ס"ה ע"א].

(ד) סימני דגים: יש שני סימני טהרה (א) סנפיר - אלו שהדג פורח בהן [שט בהן על פני המים], (ב) קשקשת - הקבועין

בדג. לתנא קמא, די בקשקשת אחת. לרבי יהודה, צריך להיות לה שני קשקשין וסנפיר אחד.

4. מהו פירוש עוף הדורס? (רש"י)

רש"י על המשנה פירש שאוחזו בצפרניו ומגביה מן הקרקע משה שאוכל. ולקמן (דף ס"ב ע"א ד"ה והני מילי) כתב דכל עוף

הנותן רגלו על האוכל כשהוא אוכלו ומחזיקו ברגלו שלא ינוד ולא ינטל כולו אצל פיו.

5. מה הקשו בגמרא על הא דשנינו כברייתא כל בהמה שמעלת גרה, בידוע שאין לה שיניים למעלה, וטהורה היא? (ד' קושיות, ואיזה

מהם אפשר לתרין)

(א) הא גמל מעלה גרה הוא, ואין לו שיניים למעלה וטמא הוא - משום דאינו מפריס פרסה. וקושיא זו תירצו, דגמל יש

לו שתי שיניים למעלה - אחת מכאן ואחת מכאן.

(ב) הרי בן גמל בעודו קטן שאין לו שיניים עד שיגדל ומעלה גרה הוא, ומכל מקום טמא הוא.

(ג) שפן וארנבת דמעלות גרה הן ויש להן שיניים למעלה, והם טמאין משום דאינן מפרסת פרסה.

(ד) הרי שיניים לא כתיבי בתורה, ואם כן למה אמר דבידוע שאין לה שיניים, ומה לנו לשיניים שלה.

קנין תורה גליון

יא. למסקנת הגמ', האיך צריך לשנות הברייתא?

כל בהמה שאין לה שינים למעלה - בידוע שמעלת גרה הוא ואין אנו צריכין להמתין עד שנראה אם מעלת גרה היא, וגם מפרסת פרסה, וטהורה הוא.

יב. למה לנו סימן זה, והרי אפשר לבדוק בפרסותיה שהם לפנינו?

דאיירי באופן שפרסותיה חתוכות.

יג. היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפרסותיה חתוכות; מה צריך לבדוק, ואיזה בהמה צריך להכיר כדי לידע שהבהמה טהורה?

בודק בפיה; אם אין לה שינים למעלה, בידוע שהיא טהורה. ואם לאו, בידוע שהיא טמאה. ואין צריך להכיר בהמה זה שאין לה שינים שלא יהא גמל, שהרי גמל נמי יש לה 'ניבי', ואם בודק בפיה ורואה שאין לה שינים אלו הרי יודע שאינו גמל. אלא צריך להכיר שאינו בן גמל שאין לו שינים עדיין, וטמא הוא.

יד. למה אין לחשוש כיון שיש בן גמל ואין לו שינים טמא הוא, אולי יש מינים אחרים הדומים לבן גמל שאין להם שינים והם טמאים?

דתנא דבי רבי ישמעאל, בהא דכתיב ואת הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפריס טמא הוא לכם, דהקדוש ברוך הוא שליט בעולמו יודע שאין לך דבר מעלה גרה וטמא אלא גמל [וחבריו - שפן וארבנת, האמורים בפרשה], לפיכך פרט בו הכתוב 'הוא' ללמדך שאין לך לחוש למעלה גרה אחת חוץ מאלו, דכל שאר מעלה גרה טהורים.

יז. היה מהלך בדרך ומצא בהמה שפיה חתוך ואינו יכול לבדוק בשיניהם שלה; מה צריך לבדוק, ואיזה בהמה צריך להכיר כדי לידע שהבהמה טהורה?

בודק בפרסותיה; אם פרסותיה סדוקות בידוע שהיא טהורה, אם לאו בידוע שהיא טמאה. אבל כיון דחזיר מפריס פרסה ואינה מעלה גרה, לכן צריך להכיר אותה שאינה חזיר.

יח. למה אין צריך לחשוש דכמו שיש חזיר שמפריס פרסה ואינה מעלה גרה כמו כן יש אחרים כן?

דתנא דבי רבי ישמעאל, בהא דכתיב ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא וכו' והוא גרה לא יגר טמא הוא לכם, דהקדוש ברוך הוא שליט בעולמו יודע שאין לך דבר שמפריס פרסה וטמא אלא חזיר. לפיכך פרט בו הכתוב 'הוא' ללמדך שאין לך לחוש למפריס פרסה אחרת חוץ מחזיר.

יט. היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפיה חתוך ואינו יכול לבדוק בשיניהם, וגם פרסותיה חתוכות ואינו יכול לבדוק אם הם סדוקות; מה צריך לבדוק, ואיזה בהמה צריך להכיר כדי לידע שבהמה טהורה?

יבדוק בכנפי העוקץ תחת עצם האליה, אם הבשר נקרע שתי וערב, בידוע שהיא טהורה. ואם לאו, בידוע שהיא טמאה. אבל כיון ד'ערוד' גם כן נקרע שתי וערב ועדיין טמא הוא, צריך להכיר שאינה ערוד.

גליון קנין תורה

יח. למה לא אמרינן דכמו שיש ערוד שנקרע שתי וערב וטמא הוא כמו כן יש אחרים?

דקבלנו במסורה דאין עוד בהמה טמאה כמו ערוד בענין זה שנקרע שתי וערב.

דף נ"ט ע"ב

יז. למה אין לפרש הברייתא דלמדנו בה סימני חיה, שהם סימנים להכיר בהם החיות אם טהורים הם ומותרים באכילה? ולא יזוה דבר הוה סימנים אלו?

שהרי חיה בכלל בהמה היא לענין סימנין [דכתיב זאת החיה אשר תאכלו וכו' מכל הבהמה אשר בארץ כל מפרסת פרסה וכו']. אלא אלו הם סימני חיה לידע שחלבה מותר.

כ. ומה הן הסימנין לידע שהיא חיה להתיר חלבה? (לתנא קמא, ולרבי דוסא)

לתנא קמא: צריך שני סימנין (א) קרנים, וכך יודע שהיא חיה ולא בהמה, (ב) טלפים, והיינו צפורני הפרסות לידע שהוא חיה טהורה ולא טמאה.

לרבי דוסא: אין צריך אלא לסימן הקרנים, ואפילו נחתכו רגליה כשרה וחלבה מותר. שהקרנים סימן מובהק הוא, דכיון דיש לה קרנים יש לה גם טלפים. אבל אם יש לה טלפים, עדיין צריך לבדוק אם גם יש לה קרנים.

כא. האם קרנים אלו הם סימן חיה, ולמה; (א) כשהם מפוצלות, (ב) כשאין מפוצלות?

(א) קרנים מפוצלות: ודאי חיה היא שאין פיצול בשום קרני בהמה.
(ב) אינן מפוצלות: אינה סימן חיה, שהרי יכול להיות שור, או עז.

כב. למה כשאין מפוצלות צריך להיות גם; (א) חרוקות [שחריציהן תכופות וסמוכין ומובלעים זה בזה], (ב) חדודות, (ג) כרוכות?

(א) חרוקות: לאפוקי מספק שור. (ב) חדודות: לאפוקי מעו שהן רחבות. (ג) כרוכות - לאפוקי נמי מספיקא ד'עו כרכוז שקרניו חדודות וחרקות, ומספקא לן כיון דחדודות וחרקות חיה הוא, או דילמא כיון דשמו עז מין בהמה הוא. [אבל למסקנא דפסקינן דעו כרכוז הוה חיה, אין צריך הקרנים להיות כרוכות; עי' בשינון בהערה].

כג. מה הדין בחלב של 'עז כרכוז'; לרב אחאי, ולרב שמואל בריה דרבי אבהו? והאיך פסקו לחלכה?

לרב אחאי: החלב אסור משום דאפשר דדינה כבהמה.
לרב שמואל בריה דרבי אבהו: החלב מותרת משום דדינה כחיה.
לחלכה: פסקו בארץ ישראל כשמואל בריה דרבי אבהו שהוא מותר. אולם אמרו להיזהר ברבינו אחאי לנהוג בו כבוד ולדון לפניו כחלבה עד שיחזור בו, ולא להתיר בפניו מה שהוא אסור, כיון שמאיר עיני גולה הוא.

כד. מה הדין בחלב חיה ששמה 'קיש' שיש לו קרן אחת? ואיזה חיה היא, וכמה ארכוז?

חלבה מותר. והיינו הצבי של היער ששמו 'עילאי', וארכוז הוא שש עשרה אמות.

גליץ קנין תורה

כה. איזה היה היא שקוראים לו 'שגרס'? וכמה מרחק יש בין אוזן אחד לאוזן השני?

הארי של אותו היער ששמו 'עילאי'. ויש מרחק תשע אמות בין אוזן אחד לאוזן השני.

כו. מה אמר רבי יהושע בן חנניה להקיסר כשאמר לו כיון הקדוש ברוך הוא נמשל לארי, מה גדולותו, הרי אדם גבור יכול להרוג את הארי?

שלא נמשל אלקים לארי בעלמא, אלא לארי של היער עילאי.

כז. מה קרה כשהתפלל רבי יהושע בן חנניה ונעקר הארי של היער עילאי לבוא אל הקיסר; כשהיה רחוק ד' מאות פרסה, וכשהיה רחוק ג' מאות פרסה?

כשהיה רחוק ד' מאות פרסה: נהם הארי ושגשג שאגה אחת, והפילו כל הנשים המעוברות את ולדיהן, וחומת רומי נפלה. כשהיה רחוק ג' מאות פרסה: שאג שאגה אחרת ונפלו שיניהם של האנשים, ונפל הקיסר מעל כסאו לארץ.

דף ס' ע"א

כה. מה אמר רבי יהושע בן חנניה להקיסר כשאמר שהוא רוצה לראות הקדוש ברוך הוא?

העמידו רבי יהושע בן חנניה נגד השמש בתקופת תמוז ואמר להקיסר להסתכל בו. אמר לו הקיסר, איני יכול. אמר לו רבי יהושע בן חנניה, אם אפילו השמש שהוא אחד מן המשמשים העומדים לפני הקדוש ברוך הוא אין אתה יכול להסתכל בו, הלא כל שכן שאין אתה יכול להסתכל בשכינה הקדושה עצמה.

כז. מה אמר רבי יהושע בן חנניה להקיסר כאשר אמר שהוא רוצה לתקן סעודה לאלקינו אף שיש לו חיילות הרבה? ומה קרה לבסוף? ומה הסביר רבי יהושע בן חנניה להקיסר?

רבי יהושע בן חנניה אמר לו, צא על שפת נהר ששמו 'רבייתא' דיש שם הרבה מקום להתקבץ שם חיילותיו ותקן שם הסעודה. טרח הקיסר ששה חדשים של קיץ להכין הסעודה, ובא רוח ואספה את כל הסעודה לתוך הים. טרח הקיסר שוב ששה חדשים של חורף להכין שם הסעודה, ובא גשם ושטף את כל הסעודה לתוך הים. שאל הקיסר לרבי יהושע בן חנניה, למה קורה לסעודתי כן. אמר לו רבי יהושע בן חנניה, אלו המשמשים של הקדוש ברוך הוא המכבדים את הבית, והמריצים הבית במים מפני אבק העולה באו לפניו, וכבר הם כלו לאכול כל זה הסעודה.

ל. מה עשה רבי יהושע בן חנניה כשאמרה לו בתו של קיסר כיון הקדוש ברוך הוא נגר הוא, אמור לו שיעשה לי 'מסתוריתא'?

התפלל רבי יהושע בן חנניה ונצטרעה בתו של קיסר. הושיבה בשוק של רומי ונתנו לה מסתוריתא, כמנהגם של בני רומי ליתנה לכל מי שנצטרעה בשוק והיה סותר החוטי צמר ממנה לסימן שהיא מצורע ויבקשו עליה אנשים רחמים.

גליון קנין תורה

לא. מה אמר רבי יהושע בן חנניה למה אינו מתפלל שהקדוש ברוך הוא ירפא אותה מצערתה?

אלקינו נותן, אבל אינו נוטל בחזרה הטובה שנתן.

לב. מהו החילוקים בין שור להמור, בכריסו, בפרסות שלו, ראשו, וזנבו? ומה הנפקא מינה להלכה?

שור: דרכו להיות בעל כרס רחבה ופרסות רחבות, וראשו גדול, וזנבו גדול וארוך.

חמור: דרכו להיות בעל כרס קטנה, ופרסות צרות, וראשו קטן, וזנבו קצר.

ונפקא מינה: למקח ולממכר, שאם התנה המוכר לתת לו שור אינו יכול ליתן לו רק שור שבא לכלל כרסתו ופרסתו,

משא"כ בחמור.

לג. האיך הוכיחו מהא דכתיב 'ותיטב לה' משור פר מקרינ מפרים' דשור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היה לו כמצחו?

דאף דהקרי הוא 'מקרינ' דמשמע שנים, הא כתיב 'מקרינ' בלי יו"ד, והיינו קרן אחת.

לד. איזה עוד חילוק היה בין שור שהקריב אדם הראשון ככל השוורים בענין פרסותיו וקרנותיו?

כל השוורים פרסותיהם נולדות עמם וקרנותיהם גדלים לאחר זמן, אבל שור של מעשה בראשית נברא בקרניו, וכשיצא

מן הארץ היה ראשו תחלה, נמצאו שקדמו קרנותיו לפרסותיו.

לה. מהו פירושו של הא דאמר רבי יהושע בן לוי דכל מעשה בראשית נבראו; (א) בקומתו, (ב) בדעתו, (ג) בצביונם?

(א) בקומתו - גדולים ולא קטנים. (ב) בדעתו - שהודיעם שיבראם והם ניאותו לכך. (ג) בצביונם - בדמות שבהרו להם.

לו. למה יצאו הדשאים למיניהם, אף שלא נצטוו על כך?

כיון דבבריאת אילנות כתיב עץ פרי עושה פרי למינהו, נשאו דשאים קל וחומר בעצמן; אם רצונו של הקדוש ברוך הוא

שיצאו הצמחים בערבוביא, למה אמר לאילנות שיצאו 'למינהו'. ועוד אמרו דקל וחומר הוא, מה אילנות שאין דרכן לצאת

בערבוביא, שהרי גדולים הן וענפיהן מרובין ואין ראויין ליגדל רצופים ותכופים כי אם מפוזרים, ומכל מקום אמר להם

הקדוש ברוך הוא 'למינהו' - שיצא כל אילן בעצמו ברחוק מחבירו שיהא לו היכר. אנו הדשאים שרבים אנו ודרכנו לצאת

תכופין ומערבבין ואם אין נזהרים לצאת כל עשב לבד הרי אין אנו ניכרין זה מזה, על אחת כמה וכמה דצריך להיות כל

מין ומין לבד.

דף ס' ע"ב

לו. מה הן צדדי הספק במי שהרכיב שני דשאים זה על גב זה, האם חייב על זה?

אולי אינו חייב כיון דלא כתיב בציווים 'למינהו'. או דילמא כיון דהסכים הקדוש ברוך הוא על ידם, הרי הוא דומה

כאילו כתיב בהם 'למינהו'.

קנין תורה גליון

לח. האיך תירצו הא דכתיב כבריאית השמש וירח 'ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים' דמשמע שניהם גדולים היו, וכתיב אחר כך 'את המאור הגדול ואת המאור הקטן', הרי שהירח אינו אלא מאור הקטן?

דאמנם בתחלת הבריאה היו שניהם גדולים, אלא שאמרה ירח לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם וכי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד. אמר לה הקדוש ברוך הוא, לכי ומעטי את עצמך.

למ. איזה ג' פיוסים רצה הקדוש ברוך הוא לפייס הירח על שמיעטו, ולא נתפיים הירח?

(א) אמר הקדוש ברוך הוא, לכי ומשול גם ביום וגם בלילה. אמרה הירח, ומה רבותא לי שאמשול ביום, הרי נר בצהרים אינו מאיר.

(ב) אמר הקדוש ברוך הוא, שימנו בכך ישראל ימים ושנים, שהרי חדשי השנה נמנים ללבנה ולא לחמה. אמרה לו הירח, הרי החמה נמי מונין לה תקופות השנה, והרי מעברין את השנה על התקופה נמצא שאין חשבון החדשים והשנה תלוי בי לבד.

(ג) אמר הקדוש ברוך הוא, לכי ויקראו הצדיקים בשמך שכמה צדיקים ייקראו 'קטן', כדכתיב מי יקום יעקב כי קטן הוא, וכתיב שמואל הקטן, וכתיב דוד הקטן. ועדיין לא נתפייס בכך הירח.

מ. איזה קרבן מביאים ישראל על שמיעט הקדוש ברוך את הירח? והאיך יש לדייק כן מן הפסוקים?

מביאים שעיר של ראש חודש. דלכן בכל שעירי מוספין של ימים טובים כתיב 'חטאת' סתם, ואילו בשעיר של ראש חודש כתיב חטאת לה, דאמר הקדוש ברוך הוא, שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח.

מא. האיך תירצו הא דכתיב ביום שלישי של ששת ימי בראשית 'ותוצא הארץ דשא', וכתיב בערב שבת 'וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ' הרי דעדיין לא היה בארץ? ולמה באמת עשה הקדוש ברוך הוא כן?

מלמד שיצאו דשאים ביום השלישי ועמדו על פתח קרקע, ומתאווים למי גשמים כדכתיב כי לא המטיר עד שנברא אדם ביום הששי, ובקש עליהם רחמים וירדו גשמים וצמחו. והטעם למה לא ירד גשם עד יום הששי הוא משום דהקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתן של צדיקים.

מב. מהו הבריה 'שסועה', ולמה נקרא כן?

בריה בפני עצמה היא שיש לה שני גבין ושני שדראות, ולכך נקראת 'שסועה' - תאומה.

מג. מהיכן הוכיחו מפרשת בהמות טהורות שתורה מן השמים הוא?

דמנין היה משה רבינו בקי בכל החיות שאין אדם בקי בהם. וכיון דבתורה כתיב כל החיות האלו, על כרחך דמן השמים הוא.

מד. מהו פירושן של ג' תיבות אלו שאמר רב חסדא לכותבן בספר אגדות ולפרשן; (א) 'קניג', (ב) 'בליסטרי', (ג) 'ארונקי'?

(א) 'קניג': צד חיות בקניגון. (ב) 'בליסטרי': מורה בקשת לחיות. (ג) 'ארונקי': החשובים שלהן.

גליון קנין תורה

מז. האיך תירצו הא דכתיב 'חמשת סרני פלשתים, העזתי והאשדודי האשקלוני הגתי והעקרוני והעוים' דבתחלה אמר שהיה חמש, אבל מונה אחר כך ששה? (ב' דרכים)

(א) רבי יונתן פירש דהחשובים שלהן היה רק חמשה.
(ב) לרב, העוים מתימן באו מבני אליפז בן עשו, ובאו לגור בין הפלשתים. ולכן אמרו בתחלה דהיה רק חמשה סרני פלשתים, כיון שהעוים אינן מן הפלשתים.

מז. לרב שה'עוים' באו מתימן, למה נקראו שמן 'עוים'? (ג' דרכים)

(א) כשיצאו ממקומן, נתעוות המקום - שחרב. (ב) שאיוו לאלהות הרבה, שיצאו ממקומן משום שאיוו לאלהי פלשתים.
(ג) שכל הרואה אותם אוחזתו עוית - רתת וחלחלה.

מז. למה כתיב בתורה 'והעוים היושבים בחצרים עד עזה, כפתורים היוצאים מכפתור השמידם וישבו תחתם', לכאורה מאי נפקא לן מינה שאינן מקומן של הכפתורים היושבים שם, אלא מקום אחרים ואלו גרשום? [ולמ"ד דהעוים הם מבני תימן? (רש"י)]

דהא השביע אבימלך לאברהם אם תשקור לי ולניני ולנכדי ובזמן שנכנסו לארץ ישראל עדיין לא עברו דורות האלו, ואם כן לא היו ישראל רשאים לכבוש ארץ ההוא. לכן אמר הקדוש ברוך הוא, יבואו הכפתורים שאינן מפלשתים, והם יוציאו הארץ מהעוים - דהיינו פלשתים, ואחר כך יכולים ישראל לבא ולהוציא הארץ מן הכפתורים.
[וגם למאן דאמר שהם מבני תימן, נמי אצטריך ליכתב משום הך מילתא. דמשום דאזהרינהו שלא להתגרות בבני עשו, אמר רחמנא ליתו כפתורים וליפקו מעוים, וניתו ישראל וניפקו מינייהו].

מז. למה כתיב בתורה 'כי השבון עיר סיחון מלך האמורי היא והוא נלחם במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו', לכאורה מאי נפקא לן מינה?

משום שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל אל תצר את מואב, אמר הקדוש ברוך הוא יבא סיחון ויוציא הארץ ההוא ממואב, ואז יבואו ישראל ויוציאו מסיחון. והיינו דאמר רב פפא 'עמון ומואב טיהרו בסיחון', שעל ידי סיחון טהרו ארצם לישראל שיכלו לקחתו.

מז. למה כתיב בתורה 'צידונים יקראו לחרמון שריון והאמורי יקראו לו שניר'?

דכל אחד ואחד מאומות העולם הלך ובנה לו כרך גדול לעצמו והעלה לו שם כשמות הרי ארץ ישראל. והר חרמון שקרוב היה לצידונים ואמוריים, הלכו שניהם ובנו עליו כרכים גדולים, וכל אחד מהם קרא לכרכו בשם אחד מהרי ארץ ישראל. ובא ללמדך שאפילו הרי ארץ ישראל חביבין על האומות העולם.

נ. מה נפק'מ כמאי דכתיב ביוסף והמצריים 'ואת העם העביר אותו לערים' ולכאורה מאי נפקא לן מינה?

ללמדך שיוסף עשה כן כדי שלא יקראו המצרים לאחיו לאחר זמן 'גולים בני גולים', לכך הגלם כדי שהמצריים עצמם יהיו 'גולים'.

גליץ קנין תורה

דף ס"א ע"א

נא. מזה הן הארבעה סימני טומאה שיש לנשר, דמרבין מנייה שכל שיש לו ארבעה הסימנים הללו מין נשר הוא וטמא?

(א) אין לו אצבע יתרה, (ב) אין לו זפק, (ג) קורקבנו אינו נקלף, (ד) דורס ואוכל.

נב. למה אמרו במשנתנו דסימני עוף לא נאמרו מן התורה, ואילו בברייתא ילפינן לסימנים הללו מדכתיב 'נשר' ו'תורין'?

דבאמת לא נתפרשו הסימני טהרה ממש בתורה, אלא מדברי סופרים למדנו מדמנה תורין בטהורין שיש לה סימנים אלו, ומנה נשר בטמאין שאין לה סימנים אלו, שמע מינה הן הן הסימני טהרה.

נג. כמה סימני טהרה יש לאלו; (א) נשר, (ב) פרס ועזניה, (ג) עורב, (ד) שאר עופות טמאים שנמנו בפרשה?

(א) נשר, אין לו סימן טהרה כלל. (ב) פרס ועזניה, יש להם סימן טהרה אחד. (ג) עורב, יש לו ב' סימני טהרה. (ד) השאר, יש להם ג' סימני טהרה.

נד. מזה הדין בעוף הבא בסימן אחד של טהרה [וכל שכן בשנים או שלשה] ומכיר שאותו עוף אינו מכ"ד עופות טמאים הכתובים בתורה, ולמה?

העוף מותר באכילה. וטעם הדבר, לפי שאינו דומה לנשר - הנשר דאין לו אפילו אחד מן הסימנים כלל הוא דאסור באכילה, אבל עוף זה שיש לו סימן אחד, מותר באכילה.

נה. למה לא ילפינן מתורין דרק אותם עופות שיש להם כל הארבעה סימני טהרה הם מותרין?

דאם הוה ילפינן כן מתורין, יקשה למה כתבה התורה שאר עופות הטמאין, הא אין באחד מהם עוף שיש לו ארבעה סימנים טהרה. ואם אפילו עוף שיש לה ג' סימני טהרה אסור עד שיהיו לו כל הארבעה, כל שכן אם יש לו רק שני סימנים או אחד דבודאי אסור. אלא על כרחך אין ללמוד מתורין דצריך שיהא לעוף כל הד' סימני טהרה.

נו. למה אין ללמוד מעופות הכתובים שהם טמאים אף שיש להם ג' סימני טהרה, דחכי נמי כל עוף שיש לו ג' סימני טהרה יהא טמא, וכל שכן אם יש להם רק שנים או אחד?

דאם כן יקשה למה כתבה התורה שעורב שיש לו שני סימני טהרה אסור. הא אם יש ללמוד מאלו שאף אותם שיש להם ג' סימנים הם טמאים, כל שכן עורב שאין לו אלא ב' סימנים הוא טמא. אלא על כרחך אין ללמוד מעופות טמאים אלו דכל עוף שיש לו ג' סימני טהרה אסור באכילה.

גליון קנין תורה

דף ס"א ע"ב

נז. למה אין ללמוד מעורב, דמה עורב יש לו ב' סימני טהרה ומכל מקום הוא טמא, אף שאר עוף דאין בו אלא ב' סימני טהרה יהא טמא?
טמא?

דאם כן יקשה למה כתב רחמנא פרס ועזניה שאין להם אלא סימן אחד של טהרה. הא יש ללמוד מקל וחומר, דמה עורב דיש לו ב' סימנין אסור, כל שכן אלו שאין להם אלא אחד. אלא על כרחך אין ללמוד מעורב דעוף שיש לו שני סימני טהרה אסור באכילה.

נח. למה אין ללמוד מפרס ועזניה שיש להם סימן אחד, דאף שאר עופות שאין להם רק סימן אחד של טהרה אסורים?

דאם כן יקשה למה כתב רחמנא דנשר - שאין לו שום סימן טהרה - הוא טמא. ומדכתביה שמע מינה דשאר עופות הבאים בסימן אחד כשרים.

נמ. למה צריך ללמוד מנשר דעוף שיש לו סימן טהרה אחד טהור הוא, הא לא היה אפשר ללמוד מפרס ועזניה שיהא אסור באכילה, כיון דהווי פרס ועזניה שני כתובין הבאין כאחד דאין מלמדין?

משום דקבלנו במסורה דהסימן טהרה שיש בפרס ועזניה אותו שיש בזה אינו בהשני, הלכך אי לא כתב אלא פרס, הווי אמינא דדוקא באותו סימן שיש לו אסור באכילה, אבל אם יהיה לעוף סימן האחד שיש בעזניה יהא מותר באכילה. ואם היה כותב רק עזניה, הווי אמינא להיפוך.

ס. למה אין להקשות כיון דכתיבי כ"ד עופות טמאים, ובכולן חוץ מעורב פרס ועזניה יש ג' סימני טהרה, ואם כן ודאי דאותו סימן שיש בפרס ואתו סימן שיש בעזניה יש נמי בין שאר העופות. וכיון דמכל מקום כתב רחמנא ב' פעמים שאין לאכול עוף שיש לו אותו סימן שיש בפרס ועזניה, שוב הווי שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין?

משום דקבלנו במסורה דמתוך ארבעה סימני טהרה, יש ג' מהם בעשרים עופות, וגם העורב יש לו ב' סימנין מאותם ג', ובפרס ועזניה יש באחד מהם סימן א' מאותם הג', והשני יש לו סימן אחד שאינו מג' הסימנים שישנם בכל השאר אלא הוא הסימן הרביעי. נמצא שסימן זה לא נאמר אלא פעם אחת, ולכן אי לאו קרא דנשר היה אפשר ללמוד מינה דכל עוף שיש לו סימן אחד [דהרי לא ידעינן מהו סימן הזה שנתחדש אצל פרס ועזניה] אסור באכילה.

סא. למסקנת הנמ' למה כתיב בתורה 'תורין' ולענין מה אמרה כריתא 'תורין - שיש להן אצבע יתרה, וזפק, וקורקבן נקלה, ואין דורסין ואוכלין, טהורין - אף כל כיוצא בהן טהורין' (רש"י)?

לומר שהן לבדן כשרים לקרבן, ולא עוף אחר. והאי דקתני להו תנא לעיל וקאמר 'אף כל', לא איצטריך למילף מינייהו מידי סימני טהרה, דהא ילפינן מנשר דאף בסימן אחד כשר, וכל שכן בד', אלא סימנא בעלמא אורי לן שאלו הן סימני טהרה, אותן שהנשר והתורין חלוקין בהן.

גליון קנין תורה

דף ס"ב ע"א

סב. עוף הבא לפנינו שיש לו סימן טהרה אחד, מה צריך להכיר כדי להתיר העוף באכילה? (לרב נחמן, ולאמימר)

לרב נחמן: צריך להיות בקי בפרס ועזניה, ובשמותיהן, שידע שאין זה פרס ועזניה.
לאמימר: אין צריך להכיר פרס ועזניה, כיון שאינו מצוי עופות אלו בישוב. אבל דוקא באופן שלא ראינו להדיא שהוא דורס.

סג. עוף הבא לפנינו שיש לו שני סימני טהרה, מה צריך להכיר כדי להתיר העוף באכילה?

צריך להכיר עורב שיש לו שני סימני טהרה, וגם מיני העורב דנתרבה מלמינו, וכיון שידע שאין עוף זה בכלל אלו, העוף טהור.

סד. מה הדין בעופות אלו לרבי אליעזר וחכמים, ולמה; (א) זרזיר, (ב) סנונית לבנה?

(א) זרזיר: לרבי אליעזר הוה מין עורב ואסור באכילה [לפי שרגיל לשכון עם העורבים הוא ממינו]. לחכמים אינו ממין עורב, משום דיש להן זפק [ואין זה מאותן שני סימנים שבעורב]. (ועי' שינון בהערה דאפשר דלפי דרך הב' דפליגי בסנונית לבנה, אפשר דמודים רבנן בזרזיר).

(ב) סנונית לבנה: לרבי אליעזר, הוה מין העורב ואסור באכילה. לחכמים, אינו מין העורב, וגם מותר באכילה מפני שקרקבנו נקלף [וגם אין לו זפק, וכיון שכן שיש לו שני סימנים אין לחוש אלא למין העורב, והכירו שאינו ממין עורב; עי' שינון בהערה].

סה. האם 'סנונית לבנה' כשר לטהרת מצורע?

לחכמים שהוא מותר באכילה ואינו מין עורב הרי הוא כשר לטהרת מצורע. וכן פסק רב יהודה.
לרבי אליעזר שהוא אסור באכילה כיון דמין עורב הוא, אינה כשרה לטהרת מצורע, שהרי בטהרת מצורע כתיב שתי ציפורים חיות 'טהורות', וכן פסק אמימר ללישנא קמא.

סו. מה הדין בסנונית; (א) שכרסה לבנה, (ב) שכרסה ירוקה, (ג) שכרסה שחורה?

(א) כרסה לבנה: ללישנא קמא דאמימר לכולי עלמא מותרת. למר זוטרא בשם אמימר, נחלקו בה דלרבי אליעזר אסורה ולחכמים מותרת.

(ב) כרסה ירוקה: ללישנא קמא דאמימר, נחלקו בה דלרבי אליעזר אסורה ולחכמים מותרת. למר זוטרא בשם אמימר, לכולי עלמא אסורה.

(ג) כרסה שחורה: לכולי עלמא אסורה באכילה.

גליון קנין תורה

סז. האיך פסק אמימר להלכה בכרסה ירוקה, ובכרסה לבנה?

ללישנא קמא דאמימר דנחלקו בכרסה ירוקה, פסק הלכה כרבי אליעזר דבכרסה ירוקה היא אסורה.
למר זוטרא בשם אמימר, דנחלקו בכרסה לבנה, פסק כחכמים שהיא מותרת.

סח. מה הדין במיץ יונה הנקרא 'תסיל', ובמיני יונה 'אציפי' ו'תורין של רחבה'; האם מותר להביאן לקרבן כשהם זקנים בתורת תורין, או כשהם קטנים בתורת בני יונה?

'תסיל': פסול להביאו לקרבן משיזקין בתורת תורין, וכשר להביאו כשהוא קטן משום 'בני יונה'.
'אציפי' ו'תורין של רחבה': כשרין להביאם כשמזקינים משום 'תורין', ופסולין להביאם כשהם קטנים משום 'בני יונה'.

דף ס"ב ע"ב

סז. מה דין מי הטאת ששתו מהן עופות? ולמה (רש"י)?

כל העופות פוסלין מי הטאת אם שתו מהן, מפני שאין מוצצין אלא מגביהין פיהן לאחר שקולטות את המים והמים נופלים מפיהם והרי הן כמי שנעשית בהם מלאכה שפוסלת מי הטאת. חוץ מן היונה מפני שמוצצת ובמים הנותרים לא נעשה מלאכה.

ע. כיון ד'תסיל' כשר להביאה משום בני יונה, למה לא נמנה במשנה דאם שתתה ממי הטאת המים כשרים כיון דלא נעשה בהן מלאכה כמו יונה שאינו פוסל מי הטאת כיון שהוא מוצצין?

דאף על גב שהוא מוצצין [ולכן מין יונה הוא] מכל מקום הוא מקיא לאחר השתיה, ופוסל מפני הקיאה המעורבת.

עא. למה אם מקיאה המים פוסל המי הטאת? (שני דרכים ברש"י)

(א) דהוה ליה כרוק בעלמא ואין דינו כמים, (ב) משום מלאכה.

עב. למה הכשיר רב יהודה 'כופשני [תורין] צוצייני' למזבח, אף שיש להם שם לווי, הא במשנה נגעים פסלו 'אזוב יון' ו'אזוב כוחלי' וכדו' לטהרת מצורע כיון דיש להם שם לווי? (אביי, ורבא)

אביי אמר, רק דבר שהיה לו שם לווי קודם מתן תורה, כגון אזוב, והקפידה תורה והזכירתו בכמה מקומות ולא נשמט לנו מקרא לכתוב אזוב בשם לווי, שמע מינה קפידא הוא. אבל תורין אלו שבשעת מתן תורה היו נקראים 'תורין' אף שעבשיו יש להם שם לווי 'צוצייני', אין בכך כלום.
רבא אמר, דהא דנקראים 'צוצייני' אינו אלא על שם מקומן, ובמקומם נקראים 'תורין' סתם, ולכן אין להם דין שם לווי.

עג. האם הנבים אלו מותרים באכילה או אסורים – ומדין ודאי או מדין ספק; המצויים בין הקוצים 'חילפי', המצויים בכרוב?

המצויים בין הקוצים 'חולפי': מותרים באכילה.
המצויים בכרוב: אסורים באכילה בודאי ולא מספק, ומלקין עליהם משום שרץ העוף.

גליון קנין תורה

עד. מה הדין בעופות אלו; צרדא, ברדא, ומרדא? ומהו הסימן לזכרון איזה אסור באכילה?

'צרדא' מותר באכילה, ו'ברדא' אסור באכילה. 'מרדא' הוא ספק.
והסימן לזכור איזה מהם אסור הוא 'בר דא' - 'בר מיניה' כלומר מבלעדיו - סור מעלינו, אסור הוא.

עה. מה הספק בשמונה מיני עופות אלו אם הם טמאים או טהורים (א) חובא, (ב) חונא, (ג) סונא, (ד) הרנונא, (ה) תושלמי, (ו) מרדא, (ז) כוחילנא, (ח) בר נפחא?

דעופות טהורים קורקבנן נקלף, ואילו טמאין אין קורקבנן נקלף. ועופות אלו קורקבנן נקלף רק על ידי סכין, והספק הוא אם זה נחשב לקורקבנו נקלף.

עו. הרי גם בעוף טהור מצינו שלפעמים קשה לקלוף קורקבנו, כמו בההוא בר אווזו שהיה אצל מר שמואל שלא היו יכולין לקלפו רק לאחר שהושיבוהו בשמש ונתרפה, ולמה נסתפקו יותר בהני עופות הנ"ל שקורקבנן נקלף רק על ידי סכין?

דשם אחר שנתרפה מיהו היה נקלף אף ביד, ואילו עופות אלו המסופקים אי אפשר לקלפן ביד אלא על ידי סכין.

עז. האם נהגו היתר בעופות אלו מעיקרא; 'תרנגול האגם', ו'תרנגולת האגם'? ומהו הסימן לזכרון איזה מהם אסור?

'תרנגול האגם' הוא אחד מהשמונה ספיקות. 'תרנגולת האגם' מותר באכילה. [ועי' בשינון בהערה האם היינו זכר ונקבה, או שני מינים נפרדים].
והסימן לזכור איזה מהם אסור הוא הא דאמרינן בלא יבוא 'עמוני' בקהל ד'עמוני' ולא 'עמונית' שעמונית מותרת בקהל.

עה. למה לבסוף אסרו גם 'תרנגולת האגם'?

דלאחר כן ראוה חכמים שהיא דורסת ואוכלת, ואסרוה באכילה.

עז. מה הדין בעופות אלו; 'שבור אנדרפטא', ו'פירוז אנדרפטא'? ומהו הסימן לזכרון איזה מהם אסור?

'שבור אנדרפטא' מותר באכילה, ו'פירוז אנדרפטא' אסור באכילה.
והסימן לזכור איזה אסור באכילה הוא 'פרוז רשיעא' [שם אדם שהיה מוחזק רשע בעיניהם].

פ. מה הדין בעופות אלו; 'בוניא', ו'פרוא'? ומהו הסימן לזכרון איזה מהם אסור?

העוף 'בוניא' מותר באכילה, והעוף 'פרוא' אסור באכילה.
והסימן לזכור איזה מהם אסור באכילה הוא 'פרואה אמגושא' והוא שם מכשף.

פא. מה הדין בעופות אלו; 'מרדו זגיד ואכיל', ו'סגיד ואכיל'? ומהו הסימן לזכרון איזה מהם אסור?

העוף 'מרדו זגיד ואכיל' מותר באכילה, 'סגיד ואכיל' אסור באכילה.
והסימן לזכור איזה אסור באכילה הוא הפסוק לא תשתחוה לאל אחר [דסגיד הוא לשון השתחואה בארמית].

גלין קנין תורה

פ.ב. מה הדין בעוף הנקרא 'שתיא המרא'? ומהו הסימן לזכור דינו?

אסור באכילה, והסימן לזכרון הוא 'שתיי יין פסולין לעבודה'.

דף ס"ג ע"א

פ.ג. מה הדין בעופות אלו; 'מזגא המרא', ו'בת מזגא המרא'? ומהו הסימן לזכרון איזה מהם מותר?

'מזגא המרא' אסור באכילה, ו'בת מזגא המרא' מותר באכילה.

והסימן לזכור מי מותר באכילה הוא המימרא 'יפה כח הבן מכח האב'.

פ.ד. העוף 'שקיטנא' באיזה ענין הוא מותר באכילה, ובאיזה ענין אסור, ומהו הסימן לדבר; (א) אם שוקו ארוך וגופו אדום, (ב) אם שוקו קצר וגופו אדום, (ג) אם שוקו ארוך וגופו ירוק?

(א) שוקו ארוך וגופו אדום: מותר באכילה, והסימן לזכרון הוא העוף 'מורמא' שהיה מוחזק להם בטהור ושוקיו ארוכין וגופו אדום.

(ב) שוקו קצר וגופו אדום: אסור באכילה, והסימן לזכרון הוא 'ננוס' המוזכר במומי בכורות שהוא פסול.

(ג) שוקו ארוך וגופו ירוק: אסור באכילה, והסימן לזכרון הוא 'ירוקין פסולין' גבי טרפות דנחמרו מעיה.

פ.ה. איזה עופות הם; העוף טמא 'שלך', והעוף טמא 'דוכיפת'?

'שלך' זה העוף השולה דגים מן הים.

'דוכיפת' הוא העוף שהודו כפות - שכרבלתו עבה ודומה כמי שכפולה לתוך הראש וכפותה שם, וזהו שהביא שמיר לבית המקדש.

פ.ו. למה אמר רבי יוחנן על העוף שלך הפסוק 'משפטיך תהום רבה'? ולמה אמר רבה על הנמלה הפסוק 'צדקתך כהררי אל'?

'משפטיך תהום רבה': שמשפטי ה' מגיעים עד התהום, שזימן את השלך לשפוט ולעשות נקמה בדגת הים להמית המזומנים למות. [ולדרך ב' ברש"י, היה כוונתו דעם מי שאתה נשפט אתה דנו עד תהום רבה, כגון 'שלך' שטורח לבקש שם מזונותיו].

'צדקתך כהררי אל': דאפילו נמלה קטנה אית ליה חיות כגדולה. [ולדרך ב' ברש"י, שמוזנותיה מזומנין לה בלא טורח].

פ.ז. מהו החסבר שהעופות 'שקנאי' ו'בטנאי' תלוי במנהג המקום, דבמקום שנהגו בהם היתר מותר לאכלם, ובמקומות שנהגו בהם איסור אסור לאכלם?

דבמקום שנהגו בה איסור היינו משום ששכיח והחזקו שם פרס ועזניה, וגם לעופות אלו יש סימן אחד, ויש לחשוש שמא הם ממין פרס ועזניה האסורים באכילה. ואילו במקום שלא החזקו פרס ועזניה, מותרים הם באכילה דמסתמא לא מחזקינן להו, דהרי לא שכיחי בישוב.

גליון קנין תורה

פח. למה אמרינן ד'תנשמת' שחשבה תורה בין עופות הטמאות, הוא ה'באות' שבעופות, ו'תנשמת' בשמונה שרצים הטמאים הוא ה'באות' שבשרצים? והאיך נקראים עוף ושרץ זו?

דאחד מייג מדות שהתורה נדרשת בהם הוא 'דבר הלמד מענינו', ובכל אחד הוא מענין שהכתוב מדבר בו. ובאות שבעופות היינו הנקרא 'קיפוף', ובאות שבשרצים היינו הנקרא 'קורפדאי'.

פמ. למה נקרא העוף 'רחם' בשם זה? ואיזה עוד סימן יש לה?

דכיון שבא העוף 'רחם' ויושב על שום דבר והוא מצפצף בקול הנשמע 'שרקק', בא רחמים - מטר לעולם. ואם ישב על הארץ - שאין דרכו כן - וישרוק, סימן בשורה הוא שיבא משיח, דכתיב בקיבוץ גלויות אשרקה להם ואקבצם.

פז. ולמה אירע פעם שישב עוף 'רחם' בתוך שדה חרישה ושרק, ואבן גלל עליו מן המרום וריצצה את מוחו?

דאותו עוף שקרן היה, ואבן מפני זה לקה.

צא. מהו 'עורב' המוזכר בעופות הטמאים? ומה מרבינן מדכתיב 'את כל' עורב? ומה מרבינן מדכתיב בפסוק 'למינו'?

'עורב' זה עורב השחור, כדכתיב קוצותיו תלתלים שחורות כעורב. 'את כל' עורב היינו להביא 'עורב העמקי' שאף הוא טמא. ועורב זה לבן הוא ולכן נקרא עמקי, וכדכתיב בנגעים מראהו עמוק מן העור, והיינו כמראה חמה העמוקה מן הצל [דחמה אצל צל נראית עמוקה, וכן כל לבן ושחור בבשר נראה הלבן עמוק, וכך היא בהרת לבנה]. 'למינו' היינו להביא עורב הבא בראשי יונים, ואין הכוונה שהוא בא לפני היונים, אלא לעורב שדומה ראשו לראשה של יונה. [ורבי אליעזר דרש לעיל (דף ס"ב). מ'למינו' להביא את הזוריר או סנונית לבנה].

צב. מהו העוף 'ניץ' המוזכר בפסוק? ומה מרבינן מדכתיב 'למינהו'?

ה'ניץ', זה הניץ הידוע לנו [ואין לנו עוף ניץ אלא אחד]. 'למינהו' היינו לרבות 'בר חיריא', והוא הנקרא 'שורינקא' שאף הוא טמא.

צג. מהו העוף המוזכר בעופות הטמאים 'חסידה'? ולמה נקרא כן?

היא 'דיה לבנה', ונקרא שמה 'חסידה' משום שעושה חסידות ומחלקת מזונותיה עם חברותיה.

צד. מהו העוף המוזכר בעופות טמאים 'אנפה'? ולמה נקרא כן?

זו 'דיה רגזנית', ונקרא שמה 'אנפה' משום שמאנפת עם חברותיה.

גליון קנין תורה

צ"ה. כמה עופות טמאים מוזכרים בספר ויקרא? וכמה עופות מוזכרים בספר דברים?

בספר ויקרא נמנו עשרים עופות טמאים [ויקרא (יא יג-ט); (א) הנשר (ב) הפרס (ג) העזניה (ד) הדאה (ה) האיה (ו) כל עורב [למינה]. (ז) בת היענה (ח) תחמס (ט) שחף (י) הנץ [למינה]. (יא) הכוס (יב) השלך (יג) הינשוף. (יד) התנשמת (טו) הקאת (טז) הרחם. (יז) החסידה (יח) האנפה [למינה] (יט) הדוכיפת (כ) העטלף].

בספר דברים יש עשרים ואחד [דברים (יד יב-יח); (א) הנשר (ב) הפרס (ג) העזניה. (ד) הראה (ה) האיה (ו) הדיה [למינה]. (ז) כל עורב [למינה]. (ח) בת היענה (ט) תחמס (י) שחף (יא) הנץ [למינה]. (יב) הכוס (יג) הינשוף (יד) התנשמת. (טו) הקאת (טז) הרחמה (יז) השלך. (יח) החסידה (יט) האנפה [למינה] (כ) הדוכיפת (כא) העטלף].

צ"ו. מה מוזכר בספר ויקרא שלא נזכר בספר דברים? ומה מוזכר בספר דברים שלא נזכר בספר ויקרא?

'דאה' מוזכר בספר ויקרא ולא בספר דברים.
'ראה' ו'דיה' מוזכרים בספר דברים ולא בספר ויקרא.

צ"ז. סך הכל כמה מיני עופות טמאים מוזכרים בקרא להדיא? ומחו השבון של כ"ד עופות טמאים דאמר רב?

סך הכל יש כ"ב שמות; העשרים ואחת שבספר דברים, ונוסף עליהם 'דאה' שבספר ויקרא שלא מוזכר בדברים. וחשבון הכ"ד עופות הוא, דלעולם רק עשרים כתיבי להדיא - 'דאה' המוזכר בויקרא, ו'ראה' המוזכר בספר דברים הם עוף אחת. וכן 'איה' ו'דיה' אחת הם. וכיון דכתיב ד' פעמים למינה, למינה, למינו, למינהו [האנפה למינה, 'איה למינה, 'כל עורב למינו, 'הנץ למינהו] יש לרבות עוד ארבעה עופות.

צ"ח. מהו ההכרח ש'דאה' בויקרא ו'ראה' בדברים הם מין אחת? וכן ש'איה' ו'דיה' הם מין אחת?

שאם תאמר שהם שני מינים שונים יקשה, הרי 'משנה תורה' בא להוסיף על הבעלי חיים שלא נתבארו בספר ויקרא, ואם כן למה כתבה התורה בויקרא 'דאה' ובדברים 'ראה' ולא 'דאה', דאם שנים הם ובא הכתוב במשנה תורה להוסיף בעופות כשם שהוסיף בבהמות, הוה ליה לכתוב שניהם, אלא שמע מינה ד'ראה' ו'דאה' אחת היא. וכמו כן 'איה' ו'דיה' אחת היא. דאם שני מינים הם, יקשה דהא משנה תורה באה להוסיף על ספר ויקרא, ולמה כתיב בויקרא 'למינה' על איה, ואילו בדברים כתיב 'למינה' על דיה, וגרעה 'למינה' דאיה. אלא שמע מינה שניהם אחת היא.

דף ס"ג ע"ב

צ"ט. ולמה באמת נכתבה כאן 'איה' וכאן 'דיה'?

כדי שלא תתן פתחון פה למי שרוצה לחלוק עליך ולדון ולהכשירה, שלא תהא אתה קורא 'איה' והוא אומר איה אסרה תורה אבל זו 'דיה' היא שמה, לפיכך פרט הכתוב בכל שמותיהם.

קנין תורה גליון

ק. למה נשנו המינים הטמאים בבהמה ובעופות בספר דברים מה שכבר נאמרו בספר ויקרא? והאם דומה מה שהוסיפה קרא בבהמה למה שהוסיפה בעופות?

בבהמה מפני ה'שסועה' שנתוספה בספר דברים ולא נזכרה בספר ויקרא. ובעופות מפני ה'ראה' שנתוסף בספר דברים. אין הם דומין, דבבהמה נתוסף במשנה תורה ה'שסועה' מה שלא הוזכר בויקרא כלל. ואילו בעופות 'דאה' ו'ראה' הם אותו מין, ולא באה הכתוב אלא לפרש כל שמותיה של אותו מין שכבר הוזכר בספר ויקרא.

קא. האיך הוכיחו מהא דסבירא ליה לרבי אבהו ד'ראה' זו 'איה', דלדידיה יש רק כ"ג עופות טמאים?

דאם תאמר ד'דאה' לאו היינו 'ראה' אם כן יוקשה, שהרי משנה תורה באה להוסיף על מה שכבר הוזכר בספר ויקרא, ואם כן למה כתיב בספר ויקרא 'דאה' ואילו בספר דברים לא הוזכר 'דאה'. אלא על כרחך ש'דאה' ו'ראה' ו'איה' כולם אחת היא.

וכן אין לומר ש'דיה' לאו היינו 'איה'. דאם כן יקשה, מאי שנא דבספר ויקרא כתיב 'למינה' על 'איה', ואילו בספר דברים לא כתיב 'למינה' על 'איה' אלא על 'דיה'. אלא על כרחך צריך לומר דלרבי אבהו כולם; דאה, ראה, דיה, ואיה, מין אחת הם. הרי בסך הכל ליכא אלא כ"ג עופות טמאים; י"ט המפורשים בקרא, ועוד ד' מריבויי הקרא, ואם כן חולק הוא על רב דאמר דיש כ"ד עופות טמאים.

קב. מה היה כוונת אבימי בריה דרבי אבהו שלעופות אין מספר; טמאים או טהורים?

אין לפרש הכוונה לעופות טמאים אין מספר, שהרי בתורה יש רק כ"ד עופות טמאים. אלא כוונתו דלעופות טהורים אין מספר.

קג. למה מנתה התורה בהמות הטהורות, ועופות הטמאים? ומה אפשר ללמוד מזה?

כיון שבהמה טמאה מרובה מן הטהורות, לפיכך מנה הכתוב אלו הטהורות כגון איל וצבי וגו' ואין לך עוד טהורה. וכיון שעופות טהורין מרובין על הטמאין, לפיכך מנה הכתוב עופות הטמאין ואין לך עוד טמאה. ואפשר ללמוד מזה דלעולם ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה. ולכן נקטה התורה אלו שמיעוטים הם, כדי לשנות הדינים בדרך קצרה.

קד. מה פירש עוף טהור נאכל במסורת? האם נאמן צייד לומר על עוף שיש לו מסורת?

נאכל במסורת היינו אם זכור הוא באדם כשר שאכלו, וכן אם מסר לו רבו או צייד חכם שהוא טהור. ונאמן הצייד לומר 'עוף זה טהור מסר לי רבי'. ואמר רבי יוחנן, דהיינו רק כשהיה רבו חכם ובקי במינים הטמאים והטהורים ובשמותיהן.

קנין תורה גליון

קה. האיך פשטו דהא דאמר רבי יצחק שנאמן הצייר לומר עוף זה טהור מסר לי 'רבי' – דהיינו 'רבו הצייד' ולא 'רבו החכם'?

מדאמר רבי יוחנן דצריך רבו להיות חכם ובקי בהן ובשמותיהן. ובשלמא אם איירי ברבו צייד, מובן שיהא בקי גם בהמינים וגם בשמותיהם. אבל אם איירי ברבו החכם, אף דאפשר שיהא בקי בשמותיהם, וכי אפשר דמי שאינו צייד יהא בקי בהמינים ומכיר שלא יהא אחד דומה לזה והוא טמא. אלא על כרחך יש לפשוט דהיינו שאומר כן בשם רבו הצייד.

ברכות לראש משביר

ידידנו הנגיד הנכבד רודף צדקה וחסד, אוהב תורה ומוקיר רבנן ותלמידיהון

מו"ה חיים זיגער הי"ו - נציב חודש סיון -

לעילוי נשמת אביו מו"ה יעקב צבי ב"ר חיים ע"ה

זכות התורה תעמוד לו להתברך בכל משאלות לבו לטובה לאורך ימים ושנים טובות - ויתקיים בו הבטחת נביאי אמת וצדק לא ימושו מפיק ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם

בברכת התורה

הנהלת חבורת קנין תורה

חזרת החודש	חזרת אתמול	לימוד היום	חזרת	חזרת
זנטאג	ב' דר"ח תמוז	זנטאג	ב' דר"ח תמוז	זנטאג
מאנטאג	ג' תמוז	מאנטאג	ג' תמוז	מאנטאג
דינסטאג	ד' תמוז	דינסטאג	ד' תמוז	דינסטאג
מיטוואך	ה' תמוז	מיטוואך	ה' תמוז	מיטוואך
דאנערשטאג	ו' תמוז	דאנערשטאג	ו' תמוז	דאנערשטאג
פרייטאג	ז' תמוז	פרייטאג	ז' תמוז	פרייטאג
שבת	חזרה	שבת	חזרה	שבת
	חזרה		חזרה	

קרח	חזרת אתמול	חזרת החודש	לימוד היום	חזרת	חזרת
זנטאג	כ"ד סיון	זנטאג	כ"ד סיון	זנטאג	זנטאג
מאנטאג	כ"ה סיון	מאנטאג	כ"ה סיון	מאנטאג	מאנטאג
דינסטאג	כ"ו סיון	דינסטאג	כ"ו סיון	דינסטאג	דינסטאג
מיטוואך	כ"ז סיון	מיטוואך	כ"ז סיון	מיטוואך	מיטוואך
דאנערשטאג	כ"ח סיון	דאנערשטאג	כ"ח סיון	דאנערשטאג	דאנערשטאג
פרייטאג	כ"ט סיון	פרייטאג	כ"ט סיון	פרייטאג	פרייטאג
שבת	א' דר"ח תמוז	שבת	א' דר"ח תמוז	שבת	שבת

מאנטאג בלק - ט' תמוז

בחינה לימוד החודש: דף **נב**: (בעא מיניה רב כהנא מרב) - דף **סג**: (ת"ר לוקחין ביצים)
בחינה חזרת החודש: דף **מב**: (מתני') - דף **נב**: (בעא מיניה רב כהנא מרב)

- איסור השגת גבול -

כל הזכויות ובכללן זכות צילום או העתקה אף לחלקים שמורות לחבורת קנין תורה שע"י עמודי ציון ד'באבוב ואין רשות לצלם או להעתיק באיזה אופן שהוא ללא רשות בכתב מההנהלה: 718-438-1188 x3
הערות על הגליון יתקבלו ברצון ע"י אימעיל: kinyantorah@amidezion.org, או פקס: 718-298-2044